menſuram. Unde & Adam, qui primus comedit vetitum, confeſtim proſcribitur. Jonatas, qui citra horam, malediciturs Iſrael vero, qui ultra menſuram, mox punitur. Verum Thomas in virtute ſobrietatis cunctis erat præſtans; de hora, & menſura quotidie propoſita, quibus uti conſueverit, audiamus: ne in hoc quod facile nimis juſtis, & indiſcrete religioſis videri poſſet, videatur in aliquo, vel in modico, tantam, quam de eo prædicamus, ſobrietatis declaraſſe virtutem. Multa quidem oſferebantur, apponebantur multa, & varia, ſed inter plurima ad eſum proprium pauca retinebat. Et ea, quibus ipſe utebatur, & delicatiora quidem, & pretioſiora erant, quæ etſi non ſint prohibita, a ſobrietatis tamen perfectione, & a perfecte ſobrio, his præſertim, quos diximus nimis juſtos, videri poſſent aliena. Unde cum unus juſtorum talium ſuper hoc inter diſcumbendum ſemel, quaſi ſubridendo notaret Pontificem, aliquantiſper zelo motus Pontifex, ſic ei reſpondit; Certe Frater, niſi fallor, cum aviditate majori, tu tuam ſumis fabam, quam ego appoſitam mihi phaſidem. Et erat tunc avis hæc ante Præſulem in paropſide. Et frater ille aliquando inter nos converſatus, delicioſa non quærens, utpote, qui ad hæc conſuetudinem non habuerat edulio groſſiorum. Et bonum quidem, & prudens hoc & pro Fratris conſuetudine, & pro veritate Pontificis reſponſum. Nec enim refert, ut tradunt Animarum Medici Patres Orthodoxi, quod, quantumve, quis ſumat, ſi ſolum neceſſitati, & valetudini ſuæ, non voluptati indulgeat. Pontifex igitur, qui groſſiora non poterat, utpote minime enutritus in his, delicioſa quidem, ſed parce admodum ſumebat, & ſobrie, ita quod, ſicut ex ejus ſecreta Confeſſione, quidam Religioſi ipſius familiares noverunt ſecretius, non magis cibatus, quam jejunus, nec poſt vina plus quam ante, ullam vis ſentiret carnis rebellionem.

CAPUT XI.

De Ira.

ARTICULUS PRIMUS.

Quid ſit, & quam grave ſit Peccatum.

Iræ definitio. *Ira eſt ultionis libido, ſive immoderatus animi motus, quo quis injuſtam, & indebitam ultionem ſumit, vel expetit ab eo, a quo vel reipſa læſus eſt, vel ſe læſum arbitratur.*

Quæ definitio ut intelligatur, notandum eſt cum *S. Th.* 2. 2. q. 158. art. 1. & 2. Iram, quæ motus eſt appetitus ſenſientis, non eſſe ſecundum ſe malam, ſed ſolum quatenus rationis moderatricis ordinem excludit, modumque prætergreditur. Ordo autem rationis quantum ad duo poteſt attendi. Primo quantum ad rem, in quam tendit, quæ eſt vindicta. Unde ſi aliquis appetat vindictam ſecundum ordinem rationis, laudabilis eſt Iræ motus, & vocatur *Ira per zelum*. Si autem aliquis vindictam appetat contra ordinem rationis, verbi gr. *Si puniri appetat eum, qui non meruit, vel ultra quam meruit, vel etiam non ſecundum legitimum ordinem*; ideſt, non ſervato Juris ordine; *Vel non propter debitum finem, qui eſt conſervatio juſtitiæ, & correctio culpæ*; tunc motus Iræ vitioſus eſt, & vocatur *Ira per vitium*. Quam diſtinctionem hauſit *S. Thom.* ex *S. Gregorio* Lib. 5. *Moralium* cap. 30. *Sciendum eſt*, inquit, *quod alia eſt Ira, quam impatientia excitat, alia, quam zelus juſtitiæ format. Illa ex vitio, hæc ex virtute generatur. Si enim nulla Ira ex virtute ſurgeret, divinæ animadverſionis impetum Phinees per gladium non placaſſet. Hanc iram quia Heli non habuit, motum contra ſe implacabiliter ſupernæ ultionis excitavit. Nam quo contra ſubditorum vitia tepuit, eo contra illum diſtrictio æterni Rectoris exarſit. De hac ira per Pſalmiſtam dicitur:* Iraſcimini, & nolite peccare. *Quod nimirum non recte intelligunt, qui iraſci nos nobis tantummodo, non etiam proximis delinquentibus volunt. Si enim ſic proximos, ut nos amare præcipimur, reſtat, ut ſic eorum erratibus, ſicut noſtris vitiis iraſcamur. De hac per Salomonem dicitur:* „ Melior eſt ira riſu, quia per triſtitiam vultus corrigitur animus delinquentis. *De hac iterum Pſalmiſta ait:* Turbatus eſt præ Ira oculos meus: *Ira quippe per vitium oculum mentis excæcat, Ira autem per zelum turbat; quia cum ſalutem recti æmulatione concutitur, ea, quæ niſi tranquillo corde percipi non poteſt, contemplatio diſſipatur.*

(De Ira. — Pſalm. 4. — Eccl. 7. — Pſal. 6.)

Alio modo (inquit *S. Thomas*) attenditur ordo rationis circa Iram quantum ad modum iraſcendi, *Ut ſcilicet motus iræ non immoderate ferveſcat, nec interius, nec exterius. Quod quidem ſi prætermittatur, non erit ira abſque peccato, etiamſi aliquis appetat juſtam vindictam.*

Jura Dei uſurpat homo iracundus. Ira non per ſe, & ſemper, ſed aliquando tamen lethale peccatum eſt, quod ſtatuendis inferius Regulis Morum explicabitur. *Job* 5. dicitur, *Virum ſtultum interficit iracundia.* Jura Dei uſurpat iracundus homo, & ultionis appetens: ſiquidem jus ultionis Deus ſibi ſervavit. Deut. 32. *Mea eſt ultio, & ego retribuam in tempore.* Et ad Rom. 12. *Nulli malum pro malo reddentes... Si fieri poteſt, quod ex vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes; non voſmetipſos defendentes, ſed date locum iræ. Scriptum eſt enim, Mihi vindicta, ego retribuam, dicit Dominus.* Ira ipſi homini iracundo plurimum nocet: ſpirituales oculos excæcat. Unde *Job* 17. cap. ait: *Caligavit ab indignatione oculus meus.* Et Pſal. 6. dicitur: *Turbatus eſt a furore oculus meus.* Ira miſericordiam extinguit. Prov. 27. *Ira non habet miſericordiam, nec erumpens furor: impetum concitati ferre quis poterit?* Ira nocet valetudini, vitamque contrahit, Eccl. 30. *Zelus, & iracundia minuunt dies.* Quantum ira proximo noceat, teſtantur rixæ, contumeliæ, convitia, duella, bella, homicidia, lites, diſſidia implacabilia. Nemo intolerabilior homine iracundo. Prov. 18. *Spiritum ad iraſcendum facilem, quis poterit ſuſtinere?* Prov. 21. *Melius eſt habitare in terra deſerta, quam cum muliere rixoſa, & iracunda.* Et c. 22. *Noli eſſe amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioſo, ne forte diſcas ſemitas ejus, & ſumas ſcandalum animæ tuæ.* Prov. 27. *Grave eſt ſaxum, & oneroſa arena: ſed ira ſtulti utroque gravior.* Iram inter *Opera carnis*, quæ *qui agunt, Regnum Dei non conſequentur*, Apoſtolus recenſet ad Gal. 5. Quam grave peccatum ſit Ira, Chriſtus oſtendit Matth. 5. *Audiſtis, quia dictum eſt antiquis: Non occides, qui autem occiderit, reus erit judicio. Ego autem dico vobis, quia omnis, qui iraſcitur fratri ſuo, reus eſt judicio.* Quo ex oraculo compertum eſt, Iram eſſe aliquando lethale peccatum.

(Ira ipſi iracundo plurimum nocet. — Ira proximo nocet.)

De Ira. Ab Ira maxime alienos eſſe diſcipulos ſuos voluit Chriſtus, quos exemplo ſuo ad manſuetudinem, & patientiam inſtituit. *Diſcite* (inquit) *a me quia mitis ſum, & humilis corde.* Et Luc. 21. *In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras.* Apoſtolus Magiſtri præcepta Chriſtianis inculcans, ab ira illos avertit, ad manſuetudinem, pacem, & patientiam hortatur. Epheſ. 4. *Obſecro vos, ego vinctus in Domino, ut digne ambuletis vocatione qua vocati eſtis, cum omni humilitate, & manſuetudine, cum patientia, ſupportantes invicem in caritate, ſolliciti ſervare unitatem ſpiritus in vinculo pacis... Iraſcimini, & nolite peccare: Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram... Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blaſphemia tollatur a vobis, cum omni malitia. Eſtote autem invicem benigni, miſericordes: donantes invicem, ſicut & Deus in Chriſto donavit vobis.* Et ad Coloſſ. 3. *Nunc autem deponite & vos omnem iram, indignationem, malitiam, blaſphemiam, turpem ſermonem de ore veſtro.* 1. ad Timoth. 2. *Volo ergo viros orare in omni loco, levantes puras manus ſine ira, & diſceptatione.* S. etiam Jacobus Epiſtolæ ſuæ Catholicæ c. 1. *Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum, & tardus ad iram. Ira enim viri juſtitiam Dei non operatur.*

Iræ vitium immane. Quam turpe ſit, & immane Iræ vitium, oſtendit *Sanctus Baſilius*, Hom. 10. De Ira. *Quando* (inquit) *ſemel Iræ perturbatio mentem præcipitans intimum animæ ſumpſerit, hominem penitus in feram convertit, nec rationis compotem eſſe ſinit. Quod enim venenum virus emittentibus erit, hoc idem & furor animi irritatis, ac perturbatis. Impetu feruntur, inſiliunt, rabie ut canes afficiuntur, pungunt ut ſcorpii, mordent ut ſerpentes. Novit & Scriptura eos, qui hoc vitio tenentur, ferarum appellatione vocare, quibus ſe ſe ob perverſitatem ſimiles, ac familiares reddiderunt. Nam & canes mutos, & ſerpentes, & genimina viperarum & his ſimilia nominat. Qui enim ad mutua inter ſe ejuſdem generis parati ſunt inferenda incommoda, jure feris, ac venenatis adſcribi poſſunt, quibus ex natura continuum adverſus homines odium ineſt. Effrænes linguæ, ora incuſtodita, incontinentes manus, contumeliæ, probra, accuſationes, verbera, & alia ejuſmodi quæcumque quis enumerare poterit, iræ ſunt, ac furoris fructus. Ob iram enſis acuitur, mors hominis ex homine venit, fratres inter ſe ignorantur, parentes, ac liberi naturæ obliviſcuntur. Sed nec ante omnia ſe ipſos agnoſcunt irati, deinde neque quotquot habent neceſſarios. Quemadmodum enim torrentes ad curva loca decurrentes ſecum obvia quæque trahunt: ſic & iratorum impetus violenti, & inſtabiles omnia ſimiliter percurrunt, atque obruunt. Non ei ſenectus venerabilis, non vitæ virtus, non generis propinquitas, non acceptæ jam gratiæ, non denique quicquid aliud quamvis æſtimandum, in honore eſt. Momentanea quædam inſania eſt Ira. Quin & maximum ſe in malum conjiciunt, & ſtudio vindicandi ſe ipſos negligunt. Eorum namque memoria quibus læſi ſunt, velut æſtro quodam incitati, & animo exacerbato, atque æſtuanti non prius deſinunt, quam incommodum aliquod infeſtanti infligant, vel ipſi (ſi id contingat) accipiant: quemadmodum ſæpe evenit, ut quæ violenter alliduntur, plus accipiant incommodi, quam inferant, dum a rebus renitentibus conquaſſantur.*

Ira comprimenda & moderanda. De illius gravitate peccati, deque illius fuga præclara etiam apud *S. Ambroſ.* legere eſt, Lib. *De Joſeph Patriarcha*, c. 13. explicantem hunc locum Gen. 45. *Dimiſit autem fratres ſuos, & abierunt. Et dixit illis Joſeph: Nolite iraſci in via.* Sic autem habet: *Quam bene docet ab iracundia præcavendum, quod ea poſſit etiam amantes ſui ſeparare germanos; & maxime in via fugiendam eſſe diſcordiam, ubi ipſe viandi comitatus debet inviolabilis gratiæ habere conſortium. Quid autem aliud ait Dominus noſter Jeſus ex hoc corpore receſſurus, cum Diſcipulos dimitteret ſuos, niſi ne iraſcerentur in via, dicens:* Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis? *Ubi enim pax eſt, iracundia locum non habet, ablegatur diſcordia, fugatur diſſenſio. Hoc eſt ergo, quod ait:* Pacem meam do vobis, *ideſt*, Nolite iraſci in via. *Et vide, ne in hac via dicat, hoc eſt, in hoc curſu totius vitæ indignationem*

De Ira.

nem cavendam, quod ira ſæpe etiam innocentes in crimina adducat; quia dum juſto amplius iraſcimur, & volumus alienum coercere peccatum, graviora peccata committimus. Ideo Apoſtolus: Non vos ipſos, *inquit*, vindicantes, cariſſimi: ſed date locum iræ; *hoc eſt, declinemus eam, ne nos illa corripiat. Unde Dominus Jeſus dimittens ad evangelizandum Diſcipulos miſit eos ſine auro, ſine argento, ſine pecunia, ſine pera, ſine virga; ideſt, ut & inſtrumenta eriperet ultionis.*

(Rom. 12.)

Et Enarratione in Pſ. 36. exponens hunc Verſum, *Deſine ab ira, & relinque indignationem*; ſive ut legimus, *Derelinque furorem*, ait: *Sunt multa vitia, quæ obrepunt inſipientibus; Ira gravis paſſio eſt: plerumque accendit invitum; & volentem mitius vindicare, in furorem rapit, ut perimat, quem putaverit coercendum. Commotus, gladio ſæpe tranſverberat innocentem. Amicos, & fratres per indignationem plurimi peremerunt. Ideo Sapiens dicit:* Ira perdit etiam Sapientes. *Salomonis dictum eſt, quia non ſolum quoſcumque de medio homines, ſed etiam ipſos perdat ira Sapientes. Et David Sapientem monet dicens:* Deſine ab ira, *ne cum accenderis eam, illa non deſinat priuſquam te ejus flamma conſumat.* Relinque, *inquit*, indignationem, *hoc eſt, Natura te rapit, movet affectus, culpa te alicujus excitat, vel offenſa, ut indigneris; ſed non uſquequaque ut modum neſcias: relinque eam, finem impone, ne te in peccatum trahat. Hoc eſt, quod ſupra dixit:* Iraſcimini, & nolite peccare. *Non enim hortatur, ut iraſcaris, ſed ad tempus cedit affectui: dat tamen medicamentum, ne diutius vis ulceris ſerpat;* Iraſcimini, *quod ait, tuæ eſt paſſionis. Medicus enim non ſtatim adhibet medicamenta languori: ſi dolor fervet, fomenta adhibet, ut miteſcat dolor: ſi febris exæſtuat, remedii tempus exſpectat, ipſum potum ſitientibus negare conſuevit. Non dicit:* Noli febrire, *cum vapor fervet ægroti; ſed dicit;* Exſpecta, *deſinat febris, digeratur commotio. Sic & Propheta non potuit dicere homini, cujus caro, ut variis morborum, ita commotionum paſſionibus excitatur:* Non iraſcere: *ſed dicit;* Deſine ab ira, & indignationem relinque, *ne pecces.* Ira enim gravis eſt Magiſtra Peccati. *Alius quoque Medicus dicit:* Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram; *ne dum diu differs, veniat ille, qui calefactum corporis ſomno excitare conſuevit, & ſtimulet te, inferat tibi cogitationes, & in ſecreta ſe tui pectoris immergat dicens: Vindica injuriam tuam, virum te eſſe cognoſce: femineæ infirmitatis eſt, non capere vindictam. Ergo contemnere te debuit ſervus, frater decipere, amicus illudere; & tu adhuc tuam non ulciſceris contumeliam? Proſcribas neceſſe eſt, gladio oportet inſurgas, & dolorem tuum adverſarii morte ſolvas. Vir fuit ille, qui ſuum occidit inimicum, merito prædicatur; quia ita ſe vindicavit, ut alius ignorans audiret, eique irrogare non auderet injuriam. His ſtimulis plus accenditur, plus movetur, ut compleatur, quod ſcriptum eſt:* Ira perdit etiam Sapientes.

(Prov. 15. — Pſalm. 4. — Epheſ. 4. 26.)

Quam exitialis ira in corde ſervata. *S. Aug.* Serm. 208. alias *De Diverſis* 72. oſtendit quam exitialis ſit Ira in corde ſervata. *Quid jam dicam de illo opere miſericordiæ, ubi nihil de apothecis, nihil de ſacculo impenditur, ſed ex corde dimittitur, quod magis ſi maneat, quam ſi recedat, incipit eſſe damnoſum? Iram dico adverſus aliquem in corde ſervatam. Quid autem ſtultius, quam inimicum forinſecus devitare, & multo majorem in præcordiis intimis retinere? Unde Apoſtolus dicit*, „ Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram. *Moxque ſubjungit.* Neque detis locum Diabolo. *Tamquam hoc agat, qui non cito iram pellit ex animo, ut per illam velut per januam aditum præſtet Diabolo. Primitius itaque agendum eſt, ut ſuper iram non occidat iſte Sol; ne deſerat ipſam Mentem Juſtitiæ Sol.*

(Epheſ. 4. — De Ira.)

Ira quam grave peccatum. Ejus effectus. *S. Gregor. Magnus* Lib. 5. *Moralium*, c. 19. explicans locum illum Job. 5. *Virum ſtultum interficit iracundia*: iſtius gravitatem peccati, & mala, quæ infert, luculenter oſtendit. *Cum ſcriptum ſit.* Tu autem Domine cum tranquillitate judicas; *Sciendum nobis magnopere eſt, quia quoties turbulentos motus animi, ſub manſuetudinis virtute reſtringimus, ad ſimilitudinem redire Conditoris conamur. Nam cum tranquillitatem mentis ira diverberat, dilaniatam quodammodo, ſciſſamque perturbat, ut ſibimetipſis non congruat, ac vim intimæ ſimilitudinis amittat. Quanta ergo ſit iracundiæ culpa penſemus, per quam dum manſuetudo omittitur, ſupremæ Imaginis ſimilitudo vitiatur. Per iram ſapientia perditur: ut quid, quove ordine agendum ſit, omnino neſciatur, ſicut ſcriptum eſt:* Ira in ſinu ſtulti requieſcit: *Quia nimirum intelligentiæ lucem ſubtrahit, cum mentem permovendo confundit. Per iram vita amittitur, etſi Sapientia teneri videatur, ſicut ſcriptum eſt*, Ira perdit etiam Sapientes. *Quia ſcilicet confuſus animus nequaquam explet, etiamſi quid intelligere prudenter volet. Per iram juſtitia relinquitur, ſicut ſcriptum eſt:* Ira viri juſtitiam Dei non operatur; *quia dum perturbata mens judicium ſuæ rationis exaſperat, omne, quod furor ſubjerit, rectum putat. Per iram gratia vitæ ſocialis amittitur, ſicut ſcriptum eſt:* Noli eſſe aſſiduus cum homine iracundo, ne diſcas ſemitas ejus, & ſumas ſcandalum animæ tuæ. *Et ibidem:* „ Quis poterit habitare cum homine, cujus ſpiritus „ facilis eſt ad iraſcendum? *quia qui ſe ex humana ratione non temperat, neceſſe eſt, ut beſtialiter ſolus vivat. Per iram concordia rumpitur, ſicut ſcriptum eſt:* Vir animoſus parat rixas, & vir iracundus effodit peccata. *Iracundus quippe peccata effodit, quia etiam malos, quos incaute ad diſcordiam provocat, pejores facit. Per iram lux veritatis amittitur, ſicut ſcriptum eſt*, Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram: *quia cum menti iracundia confuſionis tenebras incutit, huic Deus radium ſuæ cognitionis abſcondit. Per iram Sancti Spir. ſplendor excluditur, ſicut ſcriptum eſt.* „ Super quem re„ quieſcit Spiritus meus, niſi ſuper humilem, & quietum, & „ trementem ſermones meos? *Cum enim humilem diceret, quietum protinus adjunxit. Si ergo ira quietem mentis ſubtrahit, ſuam Sancto Spiritui habitationem claudit, cujus receſſione animus vacuus, ad apertam mox inſaniam ducitur, & uſque ad ſuperficiem ab intimo cogitationum fundamento diſſipatur. Nam iræ ſuæ ſtimulis accenſum cor palpitat, corpus tremit, lingua ſe præpedit, facies igneſcit, exaſperantur oculi, & nequaquam recognoſcuntur noti.*

(Sap. 12. — Eccl. 7. — Jacob 1. — Prov. 21. — Prov. 15. — Epheſ. 4. — Iſai 46.)

ARTICULUS II.

REGULÆ MORUM

Circa Iram.

REGULA PRIMA.

Ira cum injuſtæ vindictæ appetitu deliberato conjuncta, lethale ex genere ſuo peccatum eſt.

De Ira. HAnc Regulam tradit *S. Thom.* 2. 2. q. 158. a. 3. *Cum aliquis* (inquit) *appetit injuſtam vindictam, ſic ex genere ſuo ira eſt peccatum mortale, quia contrariatur caritati, & juſtitiæ.* Et in Reſponſione ad tertium, ait, Dominum, cum dixit, *Omnis, qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit judicio*, loqui de motu iræ, *quo quis appetit proximi occiſionem, aut quamcumque gravem læſionem: cui appetitui ſi conſenſus rationis ſuperveniat, abſque dubio erit peccatum mortale.* Matth. 5.

REGULA II.

Repentinus iræ motus, vel deliberatus quidem, ſed cum levioris vindictæ appetitu conjunctus, veniale dumtaxat peccatum eſt.

Ita docet *Sanctus Thomas* loco mox citato. „ Poteſt tamen „ (*inquit*) contingere, quod talis appetitus ſit peccatum „ veniale propter imperfectionem actus. Quæ quidem imper„ fectio attenditur vel ex parte appetentis, puta, cum mo„ tus iræ prævenit judicium rationis, vel etiam ex parte appe„ tibilis, puta, cum aliquis appetit in aliquo modico ſe vin„ dicare, quod quaſi nihil eſt reputandum; ita quod etiamſi „ actu inferatur, non eſſet peccatum mortale, puta, ſi ali„ quis parum trahat puerum per capillos, vel aliquid hu„ juſmodi " Et art. 2. ejuſdem quæſtionis; „ Motus *inquit*, qui „ præveniunt judicium rationis, non ſunt in poteſtate hominis „ in generali, ut ſcilicet nullus eorum inſurgat, quamvis ratio „ poſſit quemlibet ſingulariter impedire, ſi inſurgat. Et ſecun„ dum hoc dicitur, quod motus iræ non eſt in poteſtate homi„ nis, ita ſcilicet, quod nullus inſurgat; quia tamen aliqua„ liter eſt in hominis poteſtate, non totaliter perdit rationem „ peccati, ſi ſit inordinatus. " Quo ſenſu *Caſſiodorus* in Pſ. 4. ait: *Venialis eſt ira, quæ ad effectum indignationis ſuæ non pervenit, ſicut ſcriptum eſt*; Melior eſt, qui vincit iram, quam qui capit civitatem. „ Ideo præceptum curationis adhibe„ tur, ut ſi jam iraſcimur, non inconſulta temeritate pec„ cemus. Motum ſiquidem animi fervidum propter humanam „ fragilitatem habere in poteſtate non poſſumus; ſuffragante „ tamen Dei gratia ratione diſciplinabili continemus. Et ideo „ Beatus Propheta, quod eſt quidem conſuetudinis permiſit; „ quod vero culpæ prohibuit. Nam ſi iraſcamur, nec Do„ mini conſideratione refrænemur, ſed a voto noſtro impe„ diamur aliquo neceſſitatis objectu; tunc utique conſtat nos facti „ crimen portare, etiamſi non poſſimus, quæ volebamus efficere. Prov. 16.

REGULA III.

Tres iræ gradus a Chriſto Domino explicati (Matthæi 5.) *lethalia peccata ſunt.*

Id enim Chriſti verba diſerte ſignificant; *Ego autem dico vobis: Quia omnis, qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit Judicio, Qui autem dixerit fratri ſuo, Racha, reus erit Concilio. Qui autem dixerit, Fatue, reus erit gehennæ ignis.* Primus gradus eſt ira cum deliberato gravis ultionis appetitu animo concepta, & in odium degenerans. Secundus gradus eſt iræ hujuſmodi per aliqua ſigna exteriora manifeſtatio, etiam antequam prorumpat in effectu. Tertius gradus eſt peccati interius concepti executio, ſeu actualis vindicta. Primus gradus ſignificatur his verbis: *Omnis, qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit Judicio.* Secundus, his verbis: *Qui dixerit fratri ſuo, Racha, reus erit Concilio.* Eſt autem *Racha*, interjectio indignantis, gravemque ultionem expetentis animi motum ſignificans; ſeu gravis damni comminatio. Tertius gradus exprimitur his verbis: *Qui autem dixerit, Fatue, reus erit gehennæ ignis.* Eſt enim effectus iræ nocumentum alterius ſub ratione vindictæ. Minimum autem nocumentorum eſt, quod fit ſolo verbo. Unde ſi primus gradus eſt peccatum mortale, multo magis alii (inquit S. Th.) Et ideo

ſingulos condemnandos Chriſtus docet: ſed primum tamen damnatione minus gravi, alterum graviori, tertium graviſſima; quod tribunalium diverſitate deſignat, in quibus cauſſæ vulgares, graviores, & graviſſimæ diſceptabantur, & judicabantur. Id omne S. Aug. verbis luculentius exprimam lib. 2. *De Sermone Domini in Monte*, c. 9. *Gradus itaque ſunt in iſtis peccatis, ut primo quiſque iraſcatur, & eum motum retineat corde conceptum: jam ſi extorſerit vocem indignantis ipſa commotio, non ſignificantem aliquid, ſed illum animi motum ipſa eruptione teſtantem, qua feriatur ille, cui iraſcitur; plus eſt utique quam ſi ſurgens ira ſilentio premeretur: ſi vero non ſolum vox indignantis audiatur, ſed etiam verbum, quod jam certam ejus vituperationem, in quem profertur, deſignet, & notet, quis dubitet amplius hoc eſſe, quam ſi ſolus indignationis ſonus ederetur? Itaque in primo unum eſt, ideſt ira ſola; in ſecundo duo, & ira, & vox, quæ iram ſignificat; in tertio tria, & ira, & vox, quæ iram ſignificat, & in voce ipſa certæ vituperationis expreſſio. Vide nunc etiam tres reatus, Judicii, Concilii, gehennæ ignis. Nam in Judicio adhuc defenſioni datur locus: in Concilio autem quamquam & judicium eſſe ſoleat, tamen quia intereſſe aliquid hoc loco fateri cogit ipſa diſtinctio, videtur ad Concilium pertinere Sententiæ prolatio; quando non jam cum ipſo reo agitur, utrum damnandus ſit, ſed inter ſe, qui judicant, conferunt, quo ſupplicio damnari oporteat, quem conſtat eſſe damnandum: Gehenna vero ignis, nec damnationem habet dubiam, ſicut judicium; nec damnati pœnam, ſicut Concilium; in gehenna quippe ignis certa eſt & damnatio, & pœna damnati.*

Eodem ſenſu hunc locum explicat S. Greg. lib. 21. *Mor.* c. 4. *Prius*, (inquit) *ira reprehenditur ſine voce; poſtmodum vero ira cum voce, ſed nec dum pleno verbo formata; ad extremum quoque cum dicitur, Fatue, ira redarguitur, quæ cum exceſſu vocis expletur etiam perfectione ſermonis. Et notandum, quod in ira perhibet reum eſſe judicio: in voce iræ, quod eſt Racha, reum concilio: in verbo vocis, quod eſt fatue, reum gehennæ ignis. Per gradus etenim culpæ crevit ordo ſententiæ: quia in judicio adhuc cauſſa diſcutitur. In concilio autem jam cauſſæ ſententia definitur: in gehenna vero ignis ea, quæ de concilio egreditur, ſententia expletur. Quia igitur humanorum actuum Dominus ſubtili examine greſſus enumerat, ira ſine voce judicio; ira in voce concilio; ira vero in voce, atque ſermone, gehennæ ignibus mancipatur.*

REGULA IV.

Ira inveterata lethale peccatum eſt.

Hanc Regulam ex ſacris Litteris depromptam explicat S. Aug. Ser. 58. alias 42. inter Hom. 50. c. 7. *Ne putetis, quia nihil ſit iracundia. Turbatus eſt*, inquit Propheta, *præ ira oculus meus. Utique qui turbatur, Solem videre non poteſt: & ſi conatus fuerit videre, pœna illi eſt, non voluptas. Quid eſt ira? Libido vindictæ. Libet hominem vindicari: & nondum eſt Chriſtus vindicatus, nondum ſunt Sancti Martyres vindicati. Adhuc expectat patientia Dei, ut convertantur inimici Chriſti: convertantur Martyrum inimici: nos qui ſumus, ut vindictam quæramus? Si quæreret illam Deus de*
Pſalm. 4. *nobis, ubi remaneremus? Ille, qui nihil nos læſit, non vult ſe vindicare de nobis: & nos quærimus vindicari, qui pene quotidie Deum offendimus? Ergo dimittite ex corde. Iratus es? noli peccare:* Iraſcimini, & nolite peccare. *Iraſcimini quaſi homines, ſi vincimini; & nolite peccare, ut iram in corde teneatis, (quia ſi teneatis, contra vos tenetis:) Ne in illud intretis. Ergo dimittite. Quid eſt ira? Libido vindictæ. Quid eſt odium? Ira inveterata. Ira inveterata ſi facta eſt, jam odium dicitur. Quod videtur confiteri ille, qui cum dixiſſet,*
Pſalm. 34. Turbatus eſt præ ira oculus meus: *addidit*, „ Inveteravi in omnibus inimicis meis: „ *Quod erat ira, cum eſſet nova, odium factum eſt, quia in vetuſtatem converſum eſt. Ira feſtuca eſt, odium trabes eſt. Aliquando reprehendimus iraſcentem, & odium tenemus in corde, & dicit nobis Chriſtus,*
Matth. 7. Feſtucam in oculo fratris tui vides, & trabem in oculo tuo non vides. *Unde crevit feſtuca, ut trabem faceret? Quia non ſtatim evulſa eſt. Quia paſſus es exire, & intrare Solem toties ſuper iracundiam tuam, feciſti illam veterem, attraxiſti malas ſuſpiciones, & rigaſti feſtucam, rigando nutriſti, nutriendo*
1. Joan. 3. *trabem feciſti. Expaveſce, vel quando dicitur,* Qui odit fratrem ſuum homicida eſt. *Gladium non eduxiſti, non vulnus in carne feciſti, non corpus plaga aliqua trucidaſti: cogitatio ſola odii in corde tuo eſt, & teneris homicida: reus es ante oculos Dei. Ille vivit, & tu occidiſti. Quantum ad te pertinet, occidiſti, quem odiſti. Emenda te, corrige. Si in domibus veſtris ſcorpiones eſſent, aut aſpides, quantum laboraretis, ut domus veſtras purgaretis, & ſecuri habitare poſſetis? Iraſcimini, & inveteratur ira in cordibus veſtris, fiunt tot odia, tot trabes, tot ſcorpii, tot ſerpentes; & domum Dei, cor veſtrum, purgare non vultis?*

Et ante S. Aug. S. Joannes Chryſoſtomus, Lib. 1. *De Compunctione Cordis*, ait: *Perſiſtimus pro nihili rebus contriſtare fratres, & quaſi nihil mali fecerimus, ſatisfactionem negligimus, & oblivioni tradimus culpam, atque inimicitias in tempus longum protrahi patimur, ignorantes, quod tanto longior nobis erit pœna, quanto diſcordia prolixior.*

REGULA V.

Ira vehemens, tametſi nullum vindictæ appetitum contineat, lethale quandoque peccatum eſt, cum nimirum in Dei prorumpit injuriam, cum caritatem erga proximum in animo extinguit, vel grave ſcandalum affert.

Hanc Regulam tradit S. Th. 2. 2. q. 158. a. 3. *Alio modo*, (inquit) *poteſt eſſe motus iræ inordinatus, quantum ad modum iraſcendi, utpote ſi nimis ardenter iraſcatur interius, vel ſi nimis exterius manifeſtet ſigna iræ. Et ſic ira ſecundum ſe non habet rationem peccati mortalis: poteſt tamen contingere, quod ſit peccatum mortale, puta, ſi ex vehementia iræ aliquis excidat a dilectione Dei, & proximi.* Et in reſponſione ad primum: *Stulti* (inquit) *per iracundiam ſpiritualiter occiduntur, in quantum non refrænando per rationem motum iræ, dilabuntur in aliqua peccata mortalia, puta in blaſphemiam Dei, vel injuriam proximi.*

REGULA VI.

Iniquiores ſunt, qui citius iraſcuntur, & iram tardius deponunt.

Hanc Regulam tradit S. Aug. Epiſt. 211. alias 109. *Melior eſt autem, quæ quamvis ira ſæpe tentatur, tamen impetrare feſtinat, ut ſibi dimittat, cui ſe feciſſe agnoſcit injuriam, quam quæ tardius iraſcitur, & ad veniam petendam tardius inclinatur.*

Eandem Regulam tradit S. Gregorius, Lib. 5. *Moralium*, cap. 30. *Sciendum eſt*, inquit, *quod nonnullos ira citius accendit, facilius deſerit. Nonnullos vero tarde quidem commovet, ſed diutius tenet. Alii namque accenſis calamis ſimiles, dum vocibus perſtrepunt, quaſi quoſdam accenſionis ſuæ ſonitus reddunt; citius quidem flammam faciunt, ſed protinus in favillam frigeſcunt. Alii autem lignis gravioribus, durioribuſque non diſpares, accenſionem tarde ſuſcipiunt, ſed tamen accenſi ſemel difficilius extinguuntur: & quia ſe tardius in aſperitatem concitant, furoris ſui diutius ignem ſervant. Alii autem, quod eſt nequius, & citius iracundiæ flammas accipiunt, & tardius deponunt. Nonnulli vero has & tarde ſuſcipiunt, & citius amittunt. In quibus nimirum quatuor modis liquido lector agnoſcit, quia & ad tranquillitatis bonum, ultimus, plus quam primus appropinquat; & in malo ſecundum tertius ſuperat.*

REGULA VII.

Vindicta, aut Vindictæ libido ſemper mala ſunt; proindeque inimicos ulciſci numquam licet; injurias illatas condonare ſemper, & ubique neceſſe eſt.

Hanc morum Regulam tradit Chriſtus, Matth. 5. „ Audiſtis, quia dictum eſt: Oculum pro oculo, dentem pro dente. Ego autem dico vobis, Non reſiſtere malo: ſed ſi quis te percuſſerit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram; & ei, qui vult tecum judicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium: & quicumque te angariaverit mille paſſus, vade cum illo alia duo. “

Tres moderationis gradus.

Explicat S. Aug. Lib. 1. *De Serm. Dom. in Monte*, cap. 19. „ Phariſæorum juſtitia minor eſt, *inquit*, non excedere in vindicta modum, ne plus rependat quiſque quam accepit. Et magnus hic gradus eſt. Nemo enim facile invenitur, qui pugno accepto pugnum reddere velit; & uno a conviciante verbo audito, unum & quod tantumdem valeat, referre contentus ſit: ſed ſive ira perturbatus immoderatius vindicat: ſive quia juſtum putat, eum, qui læſit prior, gravius lædi quam læſus eſt, qui non læſerat. Talem animum magna ex parte refrænavit Lex, in qua ſcriptum eſt: *Oculum pro oculo, & dentem pro dente*: Quibus nominibus ſignificatur modus, ut injuriam vindicta non tranſeat. Et hæc eſt pacis inchoatio: perfecta autem pax eſt, talem penitus nolle vindictam. Inter illud ergo primum, quod præter Legem eſt, ut majus malum pro minore malo reddatur, & hoc quod Dominus perficiendis Diſcipulis dixit, ne pro malo ullum malum reddatur, medium quemdam locum tenet, ut tantum reddatur, quantum acceptum eſt, per quod a ſumma diſcordia ad ſummam concordiam, pro temporum diſtributione, tranſitus factus eſt. Quiſquis ergo malum infert prior ſtudio lædendi, & nocendi, vide quantum diſtet ab eo, qui nec læſus rependit. Quiſquis autem nulli prior male fecit, ſed tamen læſus rependit gravius, vel voluntate, vel facto, receſſit aliquantum a ſumma iniquitate, & proceſſit ad ſummam juſtitiam, & tamen nondum tenet, quod Lex, quæ per Moyſen data eſt, imperavit. Qui ergo tantum reddit, quantum accepit, jam donat aliquid: non enim tantam pœnam meretur nocens, quantam ille, qui ab eo Læſus innocens paſſus eſt. Hanc ergo inchoatam, non ſeveram, ſed miſericordem juſtitiam ille perficit, qui legem venit implere, non ſolvere. Duos ergo adhuc gradus, qui interſunt, intelligendos reliquit, & de ipſo ſummo miſericordiæ culmine dicere maluit. Nam eſt adhuc, quod faciat qui non implet iſtam magnitudinem præcepti, quæ pertinet ad Regnum cælorum; ut non reddat tantum, ſed minus, velut pro duobus pugnis unum, aut pro evulſo oculo aurem præcidat. Hinc aſcendens, qui omnino nihil rependerit, propinquat præcepto Domini, nec tamen adhuc ibi eſt. Parum enim adhuc videtur Domino, ſi pro malo, quod acceperis, nihil rependas mali, niſi etiam amplius ſis paratus accipere. Quapropter non ait, “ Ego autem dico vobis, *non reddere malum pro malo. Quamquam hoc etiam magnum præceptum ſit; ſed ait;* Non reſiſtere adverſus malum: *ut non ſolum non rependas, quod tibi fuerit irrogatum, ſed etiam non reſiſtas, quo minus aliud irrogetur. Hoc eſt enim, quod etiam conſequenter exponit:* „ Sed ſi quis te percuſſerit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram. “ *Non enim ait, Si quis te percuſſerit, noli tu percutere, ſed, Para te adhuc percutienti. Quod ad miſericordiam pertinere, hi maxime ſentiunt, qui eis, quos multum diligunt, tamquam filiis, vel quibuslibet dilectiſſimis ſuis ægrotantibus ſerviunt vel parvulis, vel phreneticis: A quibus multa ſæpe patiuntur, & ſi eorum ſalus id exigat, præbent ſe etiam, ut plura patiantur, donec vel ætatis, vel morbi infirmitas tranſeat. Quos ergo Dominus Medicus animarum, curandis proximis inſtruebat, quid eos aliud docere poſſet, niſi ut eorum, quorum ſaluti conſulere vellent, imbecillitates æquo animo tolerarent? Omnis namque improbitas ex imbecillitate animi venit; quia nihil innocentius eſt eo, qui in virtute perfectus eſt.*

Ad omne genus injuriarum perferendum, & condonandum paratus Chriſtianus eſſe debet.

Subdit S. Aug. Chriſtum Dominum hoc Oraculo omne injuriarum genus complexum eſſe, ut nullam injuriam eſſe ſignificaret, quam Chriſtianus condonare, immo nullam omnino ad quam perferendam, paratus corde eſſe non debeat, potius quam violet caritatem. „ In his ſane generibus trium exemplorum nullum genus injuriæ prætermiſſum eſſe video. Namque omnia, in quibus improbitatem aliquam patimur, in duo genera dividuntur: quorum alterum eſt, quod reſtitui non poteſt; alterum quod poteſt. Sed in illo, quod reſtitui non poteſt, vindictæ ſolatium quæri ſolet. Quid enim prodeſt, quod percuſſus repercutit? numquid propterea illud, quod in corpore læſum eſt, reſtituitur in integrum? Sed tumidus animus talia fomenta deſiderat: ſanum autem, firmumque iſta non juvant; quin potius miſericorditer perferendam alterius infirmitatem judicat, quam alieno ſupplicio ſuam mitigandam, quæ nulla eſt... Tenebitur ergo in hoc injuriarum genere, quod per vindictam luitur, iſte a Chriſtianis modus, ut accepta injuria non ſurgat in odium, ſed infirmitatis miſericordia paratus ſit animus plura perpeti; nec correctionem negligat, qua vel conſilio, vel auctoritate, vel poteſtate uti poteſt. Aliud injuriarum genus eſt, quod in integrum reſtitui poteſt: cujus duæ ſpecies, una ad pecuniam, altera ad operam pertinent. Quapropter illius de tunica, & veſtimento, hujus de angaria mille paſſuum, & duorum millium exempla ſubjecta ſunt: quia & reddi veſtimentum poteſt; & quem adjuveris opera, poteſt te etiam ipſe, ſi opus fuerit, adjuvare. Niſi forte, ita potius diſtinguendum eſt, ut prius, quod poſitum eſt de percuſſa maxilla, omnia ſignificet, quæ ſic ingeruntur ab improbis, ut reſtitui non poſſint niſi vindicta: ſecundum quod poſitum eſt de veſtimento, omnia ſignificet, quæ poſſunt reſtitui ſine vindicta; & ideo forte additum. *Qui voluerit tecum judicio contendere*, quia quod per judicium aufertur, non ea vi putatur auferri, cui vindicta debeatur: Tertium vero ex utroque confectum ſit, ut & ſine vindicta, & cum vindicta poſſit reſtitui. Nam, qui operam indebitam violenter exigit ſine ullo judicio, ſicut facit, qui angariat hominem improbe, & cogit ſe illicite adjuvari ab invito; & pœnam improbitatis poteſt luere, & operam reddere, ſi hanc ille repetat, qui improbum pertulit. In his ergo omnibus generibus injuriarum Dominus docet patientiſſimum & miſericordiſſimum & ad plura perferenda paratiſſimum animum Chriſtiani eſſe oportere.

Præterea, Chriſtus inimicorum dilectionem, & condonationem injuriarum nobis imperat, ut remiſſionem peccatorum a Patre cœleſti obtineamus: vult ergo, ut quemadmodum integram, plenam, & perfectam miſericordiam ab ipſo precamur, & ſperamus: ita & plenam, atque perfectam miſericordiam exerceamus in inimicos noſtros: nullamque de ipſis ultionem ſumamus umquam, aut expectemus. Matt. 6. *Si enim dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater veſter cæleſtis delicta veſtra. Si autem non dimiſeritis hominibus, nec Pater veſter dimittet vobis peccata veſtra.* Sic ad divinæ bonitatis, & perfectionis imitationem a
Matth. 5. Chriſto imperatam contendimus. *Ego autem dico vobis: Diligite inimicos veſtros. Benefacite his, qui vos oderunt, & orate pro his, qui vos perſequuntur: ut ſitis filii Patris veſtri, qui in cælis eſt ... Eſtote ergo vos perfecti, ſicut & Pater veſter, qui in cælis eſt, perfectus eſt.* Nam, ut ait S. Aug. Lib. 1. *De Sermone Domini in Monte*, c. 21. *Perfectio miſericordiæ, qua plurimum animæ laboranti conſulitur, ultra dilectionem inimici porrigi non poteſt, & ideo ſic clauditur: Eſtote ergo vos perfecti, ſicut & Pater veſter, qui in cælis eſt, perfectus eſt.*

Hanc Regulam confirmat Apoſtolus, ad Romanos 12. *Nulli*, inquit, *malum pro malo reddentes: providentes bona non tantum coram Deo, ſed etiam coram omnibus hominibus. Si fieri poteſt, quod ex vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes. Non voſmetipſos defendentes, Cariſſimi, ſed date locum iræ. Scriptum eſt enim: Mihi vindicta, ego retribuam, dicit Dominus. Sed ſi eſurierit inimicus tuus, ciba illum: ſi ſitit, potum da illi: hoc enim faciens, carbones ignis congeres ſuper caput ejus. Noli vinci a malo, ſed vince in bono malum.*

Certe non minus eſt, immo quandoque gravius illius qui injuriam ulciſcitur, quam ejus, qui injuriam infert, peccatum. Qua de re præclare Tertullian. L. *De Patientia*, c. 10. *Eſt & alius ſummus impatientiæ ſtimulus* (inquit) *ultionis libido, negotium curans aut gloriæ, aut malitiæ. Sed & gloria utique vana, & malitia numquam non Domino odioſa, hoc quidem loco maxime, cum alterius malitia provocata, ſuperiorem ſe in exequenda ultione conſtituit, & remunerans nequam duplicat, quod ſemel factum eſt. Ultio penes errorem, ſolatium videtur doloris: penes veritatem, certe redarguitur malignitatis. Quid enim refert inter provocantem, & provocatum, niſi quod ille prior in maleficio deprehenditur, at ille poſterior? Tamen uterque læſi hominis Domino reus eſt, qui omne nequam & prohibet, & damnat. Nulla in maleficio ordinis ratio eſt; nec locus ſecernit, quod ſimilitudo conjungit. Abſolute itaque præcipitur malum malo non rependendum. Par factum, par habet meritum. Quomodo id obſervabimus, ſi faſtiditi ante in faſtidio ultionis non erimus? Quem autem honorem litabimus Domino Deo, ſi nobis arbitrium defenſionis arrogaverimus? Nos utres, vaſa fictilia, ſervulis noſtris aſſumentibus ſibi de conſervis ultionem, graviter offendimur: eos qui nobis patientiam obtulerint ſuam, ut memores humilitatis ſervitutis, jus dominici honoris diligentes, non probamus modo, ſed ampliorem quam ipſi ſibi præſumpſiſſent ſatisfactionem facimus: id nobis in Domino tam juſto ad æſtimandum, tam potenti ad perficiendum periclitatur? Quid ergo credimus Judicem illum, ſi non & ultorem? Hoc ſe nobis repromittit dicens: Vindictam mihi, & ego vindicabo: ideſt, patientiam mihi, & ego patientiam remunerabo.*

Quandoque gravius illius, qui injuriam ulciſcitur, peccatum eſt, quam illius, qui injuriam intulit.

REGULA VIII.

Vindicta, quæ fit ad correctionem peccantis, ad gloriam Dei ad aliorum utilitatem, auctoritate legitima, non eſt illicita; nec hujuſmodi vindictam apud Superiores, ſive Judices urgere prohibetur Chriſtiano, qui læſus fuerit; modo id faciat ob finem caritatis, non animo ultionis.

De juſta vindicta.

Hanc Regulam tradunt S. Aug. & S. Th. Ille L. 1. *De Sermone Domini in Monte*, c. 19. *Neque hic* (inquit) *ea vindicta prohibetur, quæ ad correctionem valet: etiam ipſa enim pertinet ad miſericordiam; nec impedit illud propoſitum, quo quiſque paratus eſt ab eo, quem correctum eſſe vult, plura perferre. Sed huic vindictæ referendæ non eſt idoneus niſi qui odium, quo ſolent flagitare, qui ſe vindicare deſiderant, dilectionis magnitudine ſuperaverit. Non enim metuendum eſt, ne odiſſe parvulum filium parentes videantur, cum ab eis vapulat peccans, ne peccet ulterius. Et certe perfectio dilectionis ipſius Dei Patris imitatione nobis proponitur, cum in ſequentibus dicitur.* „ Diligite inimicos veſtros, benefacite his, qui oderunt vos, & orate pro eis, qui vos perſequuntur, *Et tamen de ipſo dicitur per Prophetam:* Quem enim diligit Dominus, corripit; flagellat autem omnem filium, quem recipit. *Dicit & Dominus*, Servus, qui neſcit voluntatem Domini ſui, & facit digna plagis, vapulabit pauca: ſervus autem, qui ſcit voluntatem Domini ſui, & facit digna plagis, vapulabit multa. “ *Non ergo quæritur, niſi ut & ille vindicet, cui rerum ordine poteſtas data eſt; & ea voluntate vindicet, qua pater in parvulum filium, quem per ætatem odiſſe nondum poteſt. Hinc enim aptiſſimum exemplum ducitur, quo ſatis appareat, poſſe peccatum amore potius vindicari, quam impunitum relinqui: ut illum in quem vindicat, non pœna miſerum, ſed correctione beatum velit; paratus tamen, ſi opus ſit, æquo animo plura tolerare ab eo illata, quem vult eſſe correctum, ſive in eum habeat poteſtatem coercendi, ſive non habeat. Magni autem, & ſancti viri, qui jam optime ſcirent, mortem iſtam, quæ animam diſſolvit a corpore, non eſſe formidandam, ſecundum eorum tamen animum, qui illam timerent, nonnulla peccata morte punierunt, quod & viventibus utilis metus incuteretur; & illis, qui morte puniebatur, non ipſa mors noceret, ſed peccatum, quod augeri poſſet, ſi viverent. Non temere illi judicabant, quibus tale judicium donaverat Deus. Inde eſt, quod Elias multos morte affecit, & propria manu, & igne divinitus impetrato: quod & alii multi magni, & divini viri eodem ſpiritu conſulendi rebus humanis non temere fecerunt. De quo Elia cum exemplum dediſſent Diſcipuli, Domino commemorantes, quid ab eo factum ſit, ut etiam ipſis daret poteſtatem petendi de Cælo ignem ad conſumendum eos, qui ſibi hoſpitium non præberent, reprehendit in eis Dominus non exemplum Prophetæ Sancti, ſed ignorantiam vindicandi, quæ adhuc erat in rudibus: animadvertens eos, non amore correctionem, ſed odio deſiderare vindictam. Itaque poſtea quam eos docuit, quid eſſet diligere proximum tamquam ſeipſum, infuſo etiam Spiritu Sancto, non defuerunt tales vindictæ, quamvis multo rarius, quam in Veteri Teſtamento. Ibi enim majore parte ſervientes timore premebantur: hic autem maxime dilectione liberi nutriebantur. Nam & verbis Apoſtoli Petri Ananias, & Uxor ejus exanimes ceciderunt, nec reſuſcitati ſunt, ſed ſepulti.*

Prov. 3.
Luc. 12.
De juſta vindicta.
Act. 5.

Et

Et Epiſt. 138. alias 5. ad *Marcellinum*, cap. 2. *Quanta* (inquit) *præcepta concordiæ, non humanis diſputationibus exquiſita, ſed divina auctoritate conſcripta in Chriſti Eccleſia lectitentur, quis ab illa Religione alienus, ita ſurdus eſt, ut ignoret? Ad hoc enim & illa pertinent, quæ malunt exagitare, quam diſcere, alteram percutienti præbendam eſſe maxillam, volenti auferre tunicam dandum etiam pallium, cum angariante duplicandam viam. Hoc quippe fit, ut vincatur bono malus, immo in homine malo vincatur bono malum, & homo liberetur a malo, non exteriore, & alieno, ſed intimo, ac ſuo, quo gravius, ac pernicioſius, quam cujuſvis hoſtis extrinſecus immanitate vaſtatur. Qui ergo vincit bono malum, patienter amittit temporalia commoda, ut doceat, quam pro fide, atque juſtitia contemnenda ſint, quæ ille nimis amando fit malus; ac ſi injurioſus, ab eo ipſo, qui fecit injuriam, diſcat, qualia ſint, propter quæ fecit injuriam, atque in concordiam, qua nihil eſt utilius civitati, pœnitens acquiratur, victus non ſævientis viribus, ſed benevolentia patientis. Tunc enim recte fit, cum videtur ei profuturum eſſe, propter quem fit, ad operandam in eo correctionem, atque concordiam. Hoc certe animo faciendum eſt, etiamſi alius exitus conſequatur, nec corrigi velit, atque pacari, propter quem corrigendum, atque pacandum, velut curandum, & ſanandum adhibita eſt iſta medicina ... Paratus itaque debet eſſe homo juſtus, & pius, patienter eorum malitiam ſuſtinere, quos fieri bonos quærit; ut numerus potius creſcat bonorum, non ut pari malitia ſe quoque numero addat malorum. Denique iſta præcepta magis ad præparationem cordis, quæ intus eſt, pertinere, quam ad opus, quod in aperto fit, ut teneatur in ſecreto animi patientia cum benevolentia: in manifeſto autem id fiat, quod eis videtur prodeſſe poſſe, quibus bene velle debemus, hinc liquido oſtenditur, quod ipſe Dominus Jeſus exemplum ſingulare patientiæ, cum percuteretur in faciem, reſpondit:* Si male dixi, exprobra de malo: ſi autem bene, quid me cædis? *Nequaquam igitur præceptum ſuum, ſi verba intueamur, implevit. Neque enim præbuit percutienti alteram partem, ſed potius prohibuit, ne qui fecerat injuriam augeret: & tamen paratus venerat, non ſolum in faciem percuti, verum etiam pro his quoque, a quibus hæc patiebatur crucifixus occidi, pro quibus ait in Cruce pendens,* Pater ignoſce illis, quia neſciunt, quid faciunt. *Nec Paulus Apoſtolus Præceptum Domini, & Magiſtri ſui videtur impleſſe, ubi etiam ipſe percuſſus in faciem dixit Principi Sacerdotum,* Percutiet te Deus, paries dealbate: ſedens judicas me ſecundum Legem, & contra Legem jubes me percuti?

De juſta vindicta. Joan. 18. Act. 23.

Sunt ergo iſta præcepta Patientiæ ſemper in cordis præparatione retinenda; ipſaque benevolentia, ne reddatur malum pro malo, ſemper in voluntate complenda eſt. Agenda ſunt autem multa etiam, cum invitis benigna quadam aſperitate plectendis, quorum potius utilitati conſulendum eſt, quam voluntati ... Nam in corripiendo filio quamlibet aſpere, numquam profecto amor paternus amittitur. Fit tamen quod nolit & doleat, qui etiam invitus videtur dolore ſanandus. Ac per hoc, ſi terrena iſta Reſpublica Præcepta Chriſtiana cuſtodiat & ipſa bella ſine benevolentia non gerentur, ut ad pietatis, juſtitiæque pacatam ſocietatem victis facilius conſulatur. Nam cui licentia iniquitatis eripitur, utiliter vincitur: quorum nihil eſt infelicius felicitate peccantium, qua pœnalis nutritur impunitas, & mala voluntas velut hoſtis interior roboratur.

Eamdem Regulam confirmat *S. Th.* 2. 2. q. 72. art. 3. *Tenemur* (inquit) *habere animum paratum ad contumelias tolerandas, ſi expediens fuerit. Quandoque tamen oportet, ut contumeliam illatam repellamus, maxime propter duo. Primo quidem propter bonum ejus, qui contumeliam infert, ut videlicet ejus audacia reprimatur, & de cetero talia non attentet, ſecundum illud Prov. 26.* Reſponde ſtulto juxta ſtultitiam ſuam, ne ſibi ſapiens videatur. *Alio modo propter bonum multorum, quorum profectus impeditur propter contumelias nobis illatas.*

REGULA IX.

Ira per zelum, ſi ſit immoderata, peccatum eſt.

Ira per zelum.

Hanc Regulam tradit *S. Gregorius Magnus*, Lib. 5. *Moralium*, cap. 30. „ Cum (*inquit*) per zelum animus movetur, curandum ſummopere eſt, ne hæc eadem, quæ inſtrumento virtutis aſſumitur, menti Ira dominetur, nec quaſi domina præeat, ſed velut ancilla ad obſequium parata, a rationis tergo numquam recedat. Tunc enim robuſtius contra vitia erigitur, cum ſubdita rationi famulatur. Nam quantumlibet Ira ex zelo rectitudinis ſurgat, ſi immoderata mentem vicerit, rationi protinus ſervire contemnit: & tanto ſe imprudentius dilatat, quanto impatientiæ vitium virtutem putat. Unde neceſſe eſt, ut hoc ante omnia, qui zelo rectitudinis movetur, attendat, ne Ira extra mentis dominium tranſeat, ſed in ultione peccati tempus, modumque conſiderans, ſurgentem animi perturbationem ſubtilius retractando reſtringat, animoſitatem reprimat, & motus fervidos ſub æquitate diſponat: ut eo fiat juſtior ultor alienus, quo prius extitit victor ſuus: quatenus ſic culpas delinquentium corrigat, ut ante ipſe, qui corrigit, per patientiam creſcat, & fervorem ſuum tranſcendendo judicet, ne intemperanter excitatus zelo rectitudinis, longe a rectitudine aberret.

Et *S. Bernardus*, Ep. 69. *Peccabis non minus nimis iraſcendo, quam omnino non iraſcendo, ſiquidem non iraſci, ubi iraſcendum ſit, nolle emendare, peccatum eſt: plus vero iraſci quam iraſcendum ſit, peccatum peccato addere eſt.*

REGULA X.

Multo melius eſt, nec juſte cuipiam iraſci, quam in alicujus odium iræ occulta facilitate delabi.

Nam, ut ait *S. Aug.* Ep. 38. alias 149. „ Inveteraſcens ira fit odium, dum quaſi juſti doloris admixta dulcedo diutius eam in vaſe detinet, donec totum aceſcat, vaſque corrumpat. Quapropter multo melius, nec juſte cuiquam iraſcimur, quam velut juſte iraſcendo in alicujus odium iræ occulta facilitate delabimur. In recipiendis enim hoſpitibus ignotis, ſolemus dicere, Multo eſſe melius malum hominem perpeti, quam forſitan per ignorantiam excludi bonum, dum cavemus, ne recipiatur malus: ſed in affectibus animi contra eſt. Nam incomparabiliter ſalubrius eſt etiam iræ juſte pulſanti non aperire penetrale cordis, quam admittere, non facile receſſuram, & perventuram de ſurculo ad trabem. Audet quippe impudenter etiam creſcere citius quam putatur. Non enim erubeſcit in tenebris, cum ſuper eam Sol occiderit.

REGULA XI.

Quamvis Ira in quolibet Chriſtiano peccatum ſit, gravius tamen in Sacerdotibus peccatum eſt.

Quod enim Chriſtus Chriſtianis omnibus in perſona Diſcipulorum ſuorum dixit, *Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde*, Sacerdotibus maxime dictum eſſe intelligendum eſt, qui Legis Novæ, quæ lex eſt amoris, & caritatis, Prædicatores ſunt, & Miniſtri, & Sacerdotii Chriſti characteres ab Iſaia, & S. *Matthæo* deſcriptos in ſe exprimere debent. *Ecce* (inquit) *puer meus, quem elegi ... Ponam ſpiritum meum ſuper eum, & judicium Gentibus nuntiabit. Non contendet, neque clamabit, neque audiet aliquis in plateis vocem ejus: arundinem quaſſatam non confringet, & lignum fumigans non extinguet*: Ideſt, peccatores non exacerbabit, non a ſe repellet, non agreſti quadam, & fera ſeveritate in deſperationem compellet, ſed divina benignitate, & compatiente caritate ad Evangelicæ Legis obſervantiam ſuaviter trahet.

Sacerdotalis manſuetudo. Matth. 11. Iſa. 42. Matth. 12.

Debent præterea Sacerdotes, non minus quam Apoſtoli, in Mundo, ideſt, in medio hominum ſæcularium, & peccatorum verſari, *Sicut agni inter lupos*; debent columbarum ſimplicitatem imitari. Sic fiet, ut lupos in naturam ovium tranſmutent. *Majus* autem; *atque admirabilius eſt mentem, atque animum adverſariorum commutare, quam gladio ipſos ſuperare*, (inquit S. Jo: Chryſoſtomus Hom. 34. in Matthæum.) *Erubeſcat igitur, qui contra facientes, quaſi lupi adverſarios ſuos perſequuntur, cum videant innumeros lupos ab ovibus vinci pauciſſimis*, (duodecim nimirum Apoſtolis.) *Et certe quouſque ſumus oves, facile hoſtes vincimus: cum vero in naturam luporum tranſimus, tunc ſuperamur: tunc enim nullum nobis a Paſtore patrocinium adeſt, qui non lupos, ſed oves paſcit: atque ideo cum in lupum te converteris, abit confeſtim, & relinquit te, qui non permittit virtutem ipſius in te clareſcere. Quando enim injuria vexatus, æquo, mitique animo cuncta pateris, ipſi ſoli trophæum attribuis. Si vero exieris adverſus hoſtes, atque pugnaveris, victoriam illius obſcuras.* Hinc Apoſtolos *ſine baculo* Dominus miſit, ideſt, abſque armis offendentibus. *Arma* quippe *Clericorum ſunt lacrymæ, & orationes*: (inquit Conc. Aquilejenſe Can. 11.) Hinc Ap. 1. ad *Tim.* 3. & ad *Titum* 1. Epiſcopi dotes deſcribens, *Non percuſſorem, non iracundum, ſed benignum* eſſe oportere docet. Et 2. ad *Tim.* 4. Epiſcopum informans, *Argue*, inquit, *obſecra, increpa, in omni patientia, & doctrina*. Chriſtus ſcilicet regendarum animarum provinciam Apoſtolis ſuis, & Epiſcopis illorum Succeſſoribus tradens, juſſit ut tamquam Paſtores, non ut Dominos ſe gererent: eamdemque formam ſequi voluit ſecundi Ordinis Sacerdotes, & quotquot ad Eccleſiaſticas Præfecturas, & Regimen Animarum vocantur. *Scitis*, inquit, *quia Principes Gentium dominantur eorum: & qui Majores ſunt, poteſtatem exercent in eos. Non ita erit inter vos: ſed quicumque voluerit inter vos primus eſſe, erit veſter miniſter, & qui voluerit inter vos primus eſſe, erit veſter ſervus*. Quamvis enim auctoritatem ſpiritualem, quam ipſis commiſit, illos exercere velit Chriſtus, vult tamen ut abſque faſtu, & acerbitate ſubditos regant; ut ſacrum Principatum in animas dumtaxat, non in corpora extendi meminerint; ut religione, & caritate ſuaderi, imperari, non timore, non minis, non durioribus verbis, pœniſque temere, & iracunde inflictis extorqueri, & cogi debere ſubditorum obedientiam certi ſint. Hinc *S. Petrus* Ep. 1. c. 5. ait: *Neque ut dominantes in Cleris, ſed forma facti gregis ex animo.*

Sacerdotalis manſuetudo. Matth. 20.

Hanc Regulam confirmat Canon inter eos, qui Apoſtolici dicuntur, 28. relatus Can. *Epiſcopum*, diſt. 45. *Epiſcopum, aut Presbyterum, aut Diaconum percutientem Fideles delinquentes, aut Infideles inique agentes, & per hujuſmodi volentem timeri, dejici ab Officio ſuo præcipimus, quia nuſquam*

Iſa. 53. 1. Petr. 2.

quam nos hoc Dominus docuit. E contrario vero ipſe cum percuteretur, non repercutiebat; cum malediceretur, non remaledicebat: cum pateretur, non comminabatur.

Idem confirmat *S. Gregor.* Ep. 52. Lib. 2. Ind. 11. *Quid autem* (inquit) *de Epiſcopis, qui verberibus timeri volunt, Canones dicant, bene Fraternitas veſtra novit. Paſtores etenim facti ſumus, non percuſſores. Et egregius Prædicator dicit:* Argue, obſecra, increpa, in omni patientia, & doctrina. *Nova vero, atque inaudita eſt iſta prædicatio, quæ verberibus exigit fidem.*

2. Tim. 4.

Et Conc. Tolet. 11. can. 5. *Nullis vitæ Præſulum perturbari debet exceſſibus motionum; quia valde indignum eſt, ut qui throni Dei vocantur, levi motione turbentur: & qui debent eſſe arca juſtitiæ, ipſi efficiantur ſeminarium litis, atque rapinæ.*

REGULA XII.

Prælati Diſciplinam lenitate, & clementia temperare ſemper debent ne in punitione culparum ira ſurrepat, vel dominetur.

Sacerdotalis manſuetudo.

Hanc Regulam tradit *S. Greg.* p. 11. *Paſtorali*, c. 16. *Inter hypocritas* (inquit) *jure deputatur, qui ex ſimulatione Diſciplinæ miniſterium Regiminis vertit in uſum dominationis: & tamen nonnumquam gravius delinquitur, ſi inter perverſos plus qualitas quam diſciplina cuſtoditur. Quia enim falſa pietate ſuperatus ferire Heli delinquentes filios noluit, apud diſtrictum Judicem ſemetipſum cum filiis crudeli damnatione percuſſit. Hinc enim divina ei voce dicitur:* Honoraſti filios tuos magis quam me. *Hinc Paſtores increpat per Prophetam dicens:* Quod fractum eſt, non alligaſtis, & quod abjectum eſt, non reduxiſtis. *Abjectus enim reducitur, cum quiſque in culpam lapſus, ad ſtatum juſtitiæ ex Paſtoralis ſollicitudinis vigore revocatur. Fracturam vero ligamen adſtringit, cum culpam diſciplina deprimit: ne plaga uſque ad interitum defluat, ſi hanc diſtrictionis ſeveritas non coarctat. Sed ſæpe deterius frangitur, cum fractura incaute colligatur, ut gravius ſciſſuram ſentiat, ſi hanc immoderatius ligamenta conſtringant. Unde neceſſe eſt, ut cum peccati vulnus in ſubditis corrigendo reſtringitur, magna ſe ſollicitudine etiam diſtrictior ipſe moderetur: quatenus ſic jura diſciplinæ contra delinquentes exerceat, ut pietatis viſcera non amittat. Curandum quippe eſt, ut Rectorem ſubditis & matrem pietas, & patrem exhibeat diſciplina. Atque inter hæc ſollicita circumſpectione providendum, ne aut diſtrictio rigida, aut pietas ſit remiſſa. Nam diſciplina, vel miſericordia multum deſtituitur, ſi una ſine altera teneatur. Sed erga ſubditos ſuos ineſſe Rectoribus debet, & juſte conſulens miſericordia, & pia ſæviens diſciplina. Hinc namque eſt, quod docente Veritate, per Samaritani ſtudium ſemivivus in ſtabulum ducitur, & vinum, atque oleum vulneribus ejus adhibetur: ut per vinum ſcilicet mundentur vulnera, per oleum foveantur. Neceſſe quippe eſt, ut quiſquis ſanandis vulneribus præeſt, in vino morſum doloris adhibeat, in oleo mollitiem pietatis: quatenus per vinum mundentur putrida, per oleum foveantur ſananda. Miſcenda ergo eſt lenitas cum ſeveritate, faciendum quoddam ex utraque temperamentum; ut neque multa aſperitate exulcerentur ſubditi, neque nimia benignitate ſolvantur. Quod juxta Pauli vocem bene illa Tabernaculi Arca ſignificat, in qua cum tabulis virga ſimul, & manna eſt: quia cum Scriptura Sacra ſcientia in boni Rectoris pectore, ſi eſt virga diſtrictionis, ſit & manna dulcedinis. Hinc David ait:* Virga tua, & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt. *Virga enim percutimur, baculo ſuſtentamur: Si ergo eſt diſtrictio virgæ, quæ feriat, ſit & conſolatio baculi, qui ſuſtentet. Sit itaque amor, ſed non emolliens: ſit rigor, ſed non exaſperans: ſit zelus, ſed non immoderate ſæviens: ſit pietas, non plus quam expediat, parcens: ut dum ſe in arce Regiminis juſtitia, clementiaque permiſcet, is, qui præeſt, corda ſubditorum & terrendo demulceat, & tamen ad terroris reverentiam demulcendo conſtringat.*

1. Re. 2. & 4. Ezech. 34. Luc. 10. Hebr. 9. Pſal. 22.

Idem argumentum tractans Lib. 20. *Mor.* c. 8. Miſericordiam cum ſeveritate conjungi oportere Moyſis exemplo demonſtrat. *Videamus* (inquit) *amantem pie, & diſtricte ſævientem. Certe cum Iſraeliticus Populus ante Dei oculos pene inveniabilem contraxiſſet offenſam, ita ut ejus Rector audiret:* Deſcende, peccavit Populus tuus: *ac ſi ei divina vox diceret: Qui in tali peccato lapſus eſt, jam meus non eſt; atque ſubjungeret:* Dimitte me, ut iraſcatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciamque te in gentem magnam: *Ille ſemel, & iterum pro populo, cui præerat, obicem ſe ad impetum Dei iraſcentis opponens, ait:* Aut dimitte eis hanc noxam: aut ſi non facis, dele me de libro tuo, quem ſcripſiſti. *Penſemus ergo, quibus viſceribus eumdem populum amavit, pro cujus vita de libro vitæ deleri ſe petit. Sed tamen iſte, qui tanto ejus populi amore conſtringitur, contra ejus culpas penſemus quanto zelo rectitudinis accendatur. Mox enim ut petitione prima, ne deleretur, culpæ veniam obtinuit, ad eumdem Populum veniens, ait:* „ Ponat vir gladium ſuum ſuper femur ſuum, ite, & redite de porta uſque ad portam per medium caſtrorum, & occidat unuſquiſque fratrem & amicum, & proximum ſuum; cecideruntque in die illo, quaſi viginti tria millia hominum. „ *Ecce, qui vitam omnium etiam cum ſua morte petiit, paucorum vitam gladio extinxit. Intus arſit igne amoris: foris accenſus eſt zelo ſeveritatis. Tanta fuit pietas, ut ſe pro illis coram Domino morti offerre non dubitaret: tanta ſeveritas, ut eos quos divinitus feriri timuerat, ipſe judicii gladio feriret. Sic amavit eos quibus præfuit, ut pro eis, nec ſibi parceret: & tamen delinquentes ſic perſecutus eſt, quos amavit, ut eos etiam Domino parcente proſterneret. Utrobique legatus fortis, utrobique mediator admirabilis: cauſſam populi apud Deum precibus, cauſſam Dei apud populum gladiis allegavit. Intus amans, divinæ iræ ſupplicando obſtitit: foris ſæviens culpam feriendo conſumpſit. Succurrit citius omnibus, oſtenſa morte paucorum.*

Eamdem Regulam confirmat Conc. Tolet. 11. can. 7. *Cum*, inquit, *juxta antiquæ inſtitutionis edictum plus erga corrigendos agere debeat benevolentia quam ſeveritas, plus cohortatio, quam commotio; plus caritas, quam poteſtas, relatum eſt nobis, quod quidam ex fratribus plus livore odii, quam correctionis ſtudio ſubditos inſequentes, dum ſe ſimulant ſpiritualem eis adhibere correctionem, indiſcretam ſubito afferunt mortem, cum inauditos a ſe projiciunt, & occultis eos judiciis ſub Pœnitentia puniunt.*

ARTICULUS III.

De Iræ Filiabus.

Ira capitale peccatum eſt, ex quo ſex filiæ oriuntur, ſcilicet Rixa, *tumor mentis, contumelia, clamor, indignatio, blaſphemia.* — Sex filiæ iræ.

Tumor mentis eſt æſtus quidam excandeſcentis animi, & varia media excogitantis, quibus ultionis libidinem explere valeat. Quem animi motum Sapiente indignum docet illud Job 25. *Numquid Sapiens implebit ardore ſtomachum ſuum?* — Tumor mentis.

Indignatio eſt commotio animi, qua quis eum, a quo læſus eſt, vel ſe læſum putat, indignum æſtimat, a quo talia patiatur, ideoque nec ſua familiaritate, nec alloquio eum dignatur. — Indignatio.

Clamor eſt inordinata, & confuſa locutio, qua quis in alterum debacchatur. — Clamor.

Contumelia eſt honoris alieni violatio per verba injurioſa, quæ ipſo præſente, & audiente proferuntur. — Contumelia.

Blaſphemia eſt honoris divini violatio per verba contumelioſa, quibus homo ira abreptus Dei Majeſtatem laceſſit vel dedecorat, aut ejus Sanctos inhonorat. De illa agemus 4. Parte hujus Operis. — Blaſphemia.

Rixa privatum bellum eſt inordinata voluntate ab hominibus ira accenſis temere ſuſceptum, ſeu, *Contradictio uſque ad facta perveniens, dum unus alterum lædere molitur*, ut ait *S. Th.* 2. 2. q. 41. a. 1. & 2. De ipſa dicitur Prov. 15. *Vir iracundus provocat rixas: qui patiens eſt, mitigat ſuſcitatas*. Et rurſus c. 29. *Vir iracundus provocat rixas: & qui ad indignandum facilis eſt, erit ad peccandum proclivior.* — Rixa.

ARTICULUS IV.

REGULA MORUM.

Circa Filias Iræ.

REGULA PRIMA.

Tumor mentis lethale peccatum eſt, cum homo iratus gravem, injuſtamque vindictam proximo, a quo læſus eſt, inferre meditatur.

CUM enim hic accipiatur tumor mentis, non pro ſuperbia, ſed pro quodam conatu, ſive audacia hominis intentantis vindictam, (ut loquitur *S. Th.* 2. 2. q. 148. art. 7. ad tertium,) Tumoris iſtius malitia, & gravitas petitur ex qualitate ultionis, cujus deſiderio mens accenditur. — Tumor mentis.

REGULA II.

Indignatio lethale peccatum eſt, ſi gravem proximi contemptum contineat, vel ſi grave puſillis ſcandalum afferat; vel ſi quis a ſua familiaritate, & colloquio eum velut indignum arceat, in iis caſibus, in quibus ſub peccato mortali cum eo familiariter verſari, & colloqui tenetur; vel tandem ſi ita ſit affectus, ut eum in gravi neceſſitate corporis, aut animi conſtitutum juvare nollet.

Hos namque motus omnes, & affectus opponi Caritati, & Manſuetudini Chriſtianæ compertum eſt. Quod vero ſilentium attinet ab ira imperatum, grave plerumque peccatum eſſe, docet *S. Greg.* Lib. 5. *Mor.* c. 30. *Aliquando*, inquit, *ira perturbato animo, quaſi ex judicio ſilentium indicit, & quo ſe foras per linguam non exprimit, intus deterius igneſcit, ut iratus quiſque collocutionem ſuam proximo ſubtrahat, & nil dicendo, quam ſit averſus dicat. Et nonnumquam hæc ſilentii ſeveritas per diſciplinæ diſpenſationem geritur: ſi tamen ſollicite in intimis diſcretionis forma teneatur. Nonnumquam vero dum accenſus animus a conſueta locutione reſtringitur, per acceſſum temporis penitus a proximi dilectione ſeparatur, & acriores ſtimuli ad mentem veniunt, cauſſa quoque,*

que, quæ gravius exaſperant, oriuntur: atque in irati oculo feſtuca in trabem vertitur, dum ira in odium permutatur. Plerumque ira per ſilentium clauſa intra mentem vehementius æſtuat, & clamoſas tacita voces format: verba ſibi quibus exaſperetur, objicit, & quaſi in cauſſa examine poſita durius exaſperata reſpondet, quod Salomon breviter inſinuat dicens: Præſtolatio impiorum furor. *Sicque fit, ut perturbatus animus majorem ſtrepitum ſui ſilentii ſentiat, eumque gravius clauſa iræ flamma conſumat: Unde bene ante nos quidem Sapiens dixit: Cogitationes iracundi viperæ ſunt generationes, mentem comedunt matrem ſuam.*

REGULA III.

Clamor ex ira procedens lethale peccatum eſt, ſi appetitum deliberatum mortis, aut gravis alicujus damni proximo inferendi exprimat; alias veniale dumtaxat peccatum eſt.

Clamor ex ira. Hæc Regula colligitur ex *S. Greg.* Lib. 5. *Mor.* c. 30. *Ira ſuis ſtimulis*, inquit, *accenſum cor palpitat, corpus tremit, lingua ſe præpedit, facies igneſcit, exaſperantur oculi, & nequaquam recognoſcuntur noti. Ore quidem clamorem format, ſed ſenſus quid loquatur ignorat. In quo itaque iſte ab arreptitiis longe eſt, qui actionis ſuæ conſcius non eſt. Unde fit plerumque, ut uſque ad manus ira proſiliat, & quo ratio longius recedit, audacior exurgat: ſeque ipſum animus retinere non valet, quia factus eſt poteſtatis alienæ; & eo furor membra foris in ictibus exercet, quo intus ipſam membrorum* Prov. 11. *dominam mentem captivam tenet. Aliquando autem manus non exerit, ſed in maledictionis jaculum linguam vertit. Fratris namque interitum precibus expoſcit, & hoc Deum perpetrare expetit, quod ipſe perverſus homo facere, vel metuit, vel erubeſcit. Fitque ut voto, & voce homicidium peragat, etiam cum a læſione proximi manibus ceſſat.*

REGULA IV.

Contumelia, vel convitium lethale peccatum eſt, ſi animo dedecorandi proximum, & honorem illius violandi proferatur; aut tam grave ſit, quod temere profertur convitium, ut perſonarum conditione, circumſtantiiſque ſpectatis, ejus honorem reipſa lædat plurimum, quamvis eo fine verbum injurioſum non proferatur.

Nihil enim meretur damnationem æternam niſi mortale peccatum; convitium porro, vel contumelia meretur damnationem æternam, ſecundum Oraculum Chriſti; *Qui dixerit fratri ſuo, Fatue, reus erit gehennæ ignis.* Mortale igitur Matth. 5. peccatum eſt. Unde Ap. ad *Romanos* 1. inter crimina, quibus Ethnici, & a Deo deſerti abundant, & ob quæ *Digni ſunt morte*, contumeliam notat, *Contumelioſos, ſuperbos*, &c.

Id confirmat *S.T.* 2.2.q.72.a.2. *Verba*, inquit, *in quantum ſunt ſoni quidam, non ſunt in nocumentum aliorum, ſed in quantum ſignificant aliquid; quæ ſignificatio ex interiori affectu procedit. Et ideo in peccatis verborum maxime conſiderandum videtur, ex quo affectu aliqui verba proferant. Cum ergo convitium, vel contumelia de ſui ratione importet quamdam dehonorationem; ſi intentio proferentis ad hoc feratur, ut per verba, quæ profert, honorem alterius auferat; hoc proprie, & per ſe eſt dicere convitium, vel contumeliam; & hoc eſt peccatum mortale, non minus, quam furtum, vel rapina. Non enim homo minus amat ſuum honorem, quam rem poſſeſſam.*

Et paullo poſt addit, hujuſmodi verbis, etiam correptionis, aut delectationis gratia prolatis moderate, & prudenter utendum; *Quia poſſet eſſe ita grave convitium, quod per incautelam prolatum, auferret honorem ejus, contra quem profertur; & tunc poſſet homo peccare mortaliter, etiamſi non intenderet dehonorationem alterius. Sicut etiamſi aliquis incaute alium ex ludo percutiens, graviter lædat, culpa non caret.*

Contumelia, & convitium. Hanc doctrinam ex S. *Jo: Chryſ.* Lib. 1. *De Compunctione Cordis*, hauſerat *S. Th.* ſcribente; *Quod ſi quis fatuum dixerit fratrem ſuum, extremo dignus eſt ſupplicio, qui maleficum, invidum, levem, inanis gloriæ cupidum appellarit, aut alia innumera in eum maledicta congeſſerit, quantis ſe gehennæ flammis obnoxium reddit! Fatue enim, & Rhaca quod ait; hoc eſt, quod oſtendit, quia ne leve quidem, & minimum in fratrem convitium relaxabitur; atque ob id de levioribus ſententiam dedit Chriſtus, ut de gravioribus dubitari non debeat.*

REGULA V.

Si abſque animo lædendi, ex levitate, aut joci gratia vel cauſſa correptionis, verba convitii, aut contumeliæ dicantur, & ſecundum ſe, aut ſpectata qualitate perſonarum, & circumſtantiis, levia ſint, vel cenſeantur, vel ex plena deliberatione prolata non ſint, ſed ex ſurreptione, venialia dumtaxat, & quandoque nulla peccata ſunt.

Hujus Regulæ partes omnes nituntur auctoritate *S. Th.* 2.2. qu. 72. art. 2. *Si vero* (inquit) *aliquis verbum convitii, vel contumeliæ alteri dixerit, non tamen animo dehonorandi, ſed forte propter correctionem, vel propter aliquid hujuſmodi... hoc poteſt eſſe quandoque peccatum veniale, quandoque autem abſque omni peccato. In quo tamen eſt diſcretio, ut moderate homo talibus verbis utatur.*

Et in Reſponſione ad primum: *Ad eutrapeliam pertinet dicere aliquod leve convitium, non ad dehonorationem, vel ad contriſtationem ejus, in quem dicitur; ſed magis cauſſa delectationis, & joci. Et hoc poteſt eſſe ſine peccato, ſi debitæ circumſtantiæ obſerventur. Si vero aliquis non reformidet contriſtare eum, in quem profertur hujuſmodi convitium, dummodo aliis riſum excitet, hoc eſt vitioſum.* Eutrapelia, virtus moderatrix ludorum.

In Reſponſione vero ad ſecundum; *Sicut*, inquit, *licitum eſt aliquem verberare, vel in rebus damnificare, cauſſa diſciplinæ; ita etiam cauſa diſciplinæ poteſt aliquis alteri, quem debet corrigere, verbum aliquod convitioſum dicere. Et hoc modo Dominus Diſcipulos vocavit ſtultos*, O ſtulti, *inquit*, & tardi corde ad credendum! *Et Apoſtolus Galatas inſenſatos*, O inſenſati Galatæ, quis vos faſcinavit non obedire veritati? *Tamen ſicut dicit S. Aug.* in Lib. *De Ser. Domini in Monte*, Raro, *& in magna neceſſitate objurgationes adhibendæ ſunt, ita tamen ut etiam in his ipſis non nobis, ſed Deo, ut ſerviatur, inſtemus.* Et Lib. 21. *De Civ. Dei*, cap. 27. ait; *Non dicit fratri ſuo*, Fatue, *qui cum hoc dicit, non ipſi fraternitati, ſed peccato ejus infenſus eſt; alioquin reus erit gehennæ ignis.* Luc. ult. Ad Gal. 3. Lib. 2. Cap. 19.

Denique *S. Th.* in Reſp. ad 3. *Cum*, inquit, *peccatum convitii, vel contumeliæ ex animo dicentis dependeat, poteſt contingere, quod ſit peccatum veniale, ſi ſit leve convitium, non multum hominem deboneſtans, & proferatur ex aliqua animi levitate, vel ex levi ira, abſque firmo propoſito aliquem deboneſtandi: puta, cum aliquis intendit aliquem per hujuſmodi verbum leviter contriſtare.*

Dixi, levia convitia, leveſque contumelias, aut quæ leves cenſentur, ſpectata conditione perſonarum, aliiſque circumſtantiis venialia eſſe peccata; quia etiamſi leves ſint abſolute, & ſimpliciter, ſi tamen graves ſint reſpectu perſonarum quibus objiciuntur; aut noverit qui verba illa profert, proximum levis peccati, aut alterius defectus objectione graviter contriſtandum, vel grave damnum paſſurum, aut ſi convitiator ipſi grave dedecus hujuſmodi verbis inurere intendat, lethalis peccati reus eſt. Contra vero ſi id, quod objicitur, abſolute quidem, & per ſe grave ſit, ſed propter vilem perſonarum conditionem, aut morem patrium loquendi, grave non cenſeatur, veniale dumtaxat peccatum eſt. Sic viros, & mulierculas infimæ ſortis, cum ira fervente, certis convitiis, & contumeliis apud plebejos uſitatis ſe laceſſunt, mortalis peccati non damnant Theologi; quia nec iis, quæ ſibi mutuo objiicere ſolent inter rixandum fides adhibetur, nec vilium hujuſmodi perſonarum honor graviter his verborum injuriis læditur, quibus nobilium, aut honoratorum civium, illuſtriumque, aut ingenuarum ex ordine civili mulierum, violaretur exiſtimatio. Hinc etiam verba quædam in Regionibus, & Provinciis nonnullis graves contumeliæ ſunt, immaniaque convitia: in aliis vero levia, aut nulla. Nam *Verba, in quantum ſunt ſoni quidam, non ſunt in nocumentum aliorum; ſed in quantum ſignificant aliquid: quæ quidem ſignificatio ex interiori affectu procedit*, (inquit *S.Th.*) Addiderim & ex arbitrio, moribuſque gentium. Contumelia, & convitium.

REGULA VI.

Quamvis inter convitium, & contumeliam, & improperium diſcrimen Theologi ſtatuant, promiſcue tamen apud vulgus uſurpantur.

Ita *S. Th.* 2.2. qu. 72. art. 1. in Reſponſione ad 3. *Convitium*, inquit, *& improperium conſiſtunt in verbis, ſicut & contumelia: quia per hæc omnia repræſentatur aliquis defectus alicujus in detrimentum honoris ipſius. Hujuſmodi autem defectus eſt triplex: ſcilicet defectus culpæ, qui repræſentatur per verba contumelioſa. Et defectus generaliter culpæ, & pœnæ, qui repræſentatur per convitium: quia vitium conſuevit dici non ſolum animæ, ſed etiam corporis. Unde ſi quis alicui injurioſe dicat, eum eſſe cæcum, convitium quidem dicit, ſed non contumeliam. Si quis autem dicat alteri, quod ſit fur, non ſolum convitium, ſed etiam contumeliam infert. Quandoque vero repræſentat aliquis alicui defectum minorationis, ſive indigentiæ, qui etiam derogat honori conſequenti quamcumque excellentiam: & hoc fit per verbum improperii: quod proprie eſt, quando aliquis injurioſe alteri ad memoriam reducit auxilium, quod contulit ei neceſſitatem patienti. Unde dicitur Eccleſiaſtici* 20. Exigua dabit, & multa improperabit. *Quandoque tamen unum iſtorum pro alio ponitur.*

REGULA VII.

Contumelioſi ad reſtitutionem honoris, quo meliori, & convenientiori modo fieri poteſt, tenentur.

Cum enim contumelia juſtitiam violet, Reſtitutionis obligationem imponit, ut honore reſtituto reparetur æqualitas, ſecundum illud Apoſtoli ad Rom. 13. *Reddite omnibus debita: cui honorem, honorem.* Quæ quidem reſtitutio fit ignorantiæ confeſſione, cum quis alterum ex ignorantia Contumelia, & convitium.

inhonoravit; ſicut Apoſtolus cum Principem Sacerdotum parietem dealbatum vocaſſet, aſtanteſque dixiſſent, *Summum Sacerdotem Dei maledicis?* Reſpondit; *Neſciebam, Fratres, quia Princeps eſt Sacerdotum. Scriptum eſt enim: Principem Populi tui non maledices.* Si vero convitia, vel contumeliæ ex ira, odio, aut alia mala voluntate impacta ſint iis, qui non ſunt ſubditi convitiatoris hominis, aut contumelioſi, congruus ſatisfactionis, reſtitutioniſque modus eſt veniæ petitio, aut exhibitiones honoris convenientes ſecundum virorum prudentum arbitrium. Sed & damna omnia ex contumeliis, vel convitiis conſecuta reſarciri debent. At ſi contumeliis, & convitiis aliquis ſubditum laceſſiverit, veniam ut Act. 23. 5. ab ipſo petat minime neceſſe eſt, ſed aliæ rationes honoris reſtituendi ſunt eligendæ, ſecundum illud *S. Aug.* Ep. 211. alias 109. *Proinde vobis a verbis durioribus parcite; quæ ſi emiſſa fuerint ex ore veſtro, non pigeat ex ipſo ore proferre medicamenta, ex quo facta ſunt vulnera. Quando autem neceſſitas Diſciplinæ minoribus coercendis dicere vos verba dura compellit, ſi etiam in ipſis modum vos exceſſiſſe ſentitis, non a vobis exigitur, ut ab eis veniam poſtuletis, ne apud eos, quos oportet eſſe ſubjectos, dum nimia ſervatur humilitas, regendi frangatur auctoritas: ſed tamen petenda eſt venia ab omnium Domino, qui novit eos, quos plus juſto forte corripitis, quanta benevolentia diligatis.* Et Lib. 21. *De Civitate Dei*, cap. 27. *Si quis* (inquit) *præoccupatus fuerit hoc delicto, ut fratri ſuo dicat*, Fatue, *ideſt, non ejus peccatum volens auferre, convicietur injuſte, parum eſt illi ad hoc redimendum eleemoſynas facere, niſi etiam quod ſequitur remedium reconciliationis adjungat. Ibi enim ſequitur: „Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid adverſum te, relinque ibi munus tuum ad altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum.„*

REGULA VIII.

Illatas contumelias quandoque repellere homo poteſt, & debet veris, juſtiſque verbis, aut ſcriptis, vel etiam actione injuriarum, ſi neceſſe ſit, cum ad reprimendam convitiatoris, & contumelioſi hominis audaciam, tum ad ſuam dignitatem, & auctoritatem tuendam: ſed tamen animo paratus quiſque debet eſſe ad contumelias patienter ferendas, ſi propriæ, & aliorum ſaluti expedire conſpexerit.

Hanc Morum Regulam tradit *S. Th.* 2.2 q. 72. a. 3. *Sicut*, inquit, *patientia neceſſaria eſt in his, quæ contra nos fiunt, ita etiam in his quæ contra nos dicuntur. Præcepta autem patientiæ in his quæ contra nos fiunt, ſunt in præparatione* Lib. 2. *animi habenda, ſicut Aug.* Lib. *de Ser. Domini in Monte, exponit illud præceptum Domini*: Si quis percuſſerit te in unam maxillam, præbe ei & aliam; *ut ſcilicet homo ſit paratus hoc facere, ſi opus fuerit. Non tamen hoc ſemper tenetur facere actu, quia nec ipſe Dominus hoc fecit, ſed cum ſuſcepiſſet alapam, dixit*: Quid me cædis? *Et ideo etiam circa verba contumelioſa, quæ contra nos dicuntur, eſt idem intelligendum. Tenetur enim habere animum paratum ad contumelias tolerandas, ſi expediens fuerit. Quandoque tamen oportet, ut contumeliam illatam repellamus, maxime propter duo. Primo quidem propter bonum ejus, qui contumeliam infert, ut videlicet ejus audacia reprimatur, & de cetero talia non attentet, ſecundum illud Prov.* 26. Reſponde ſtulto juxta ſtultitiam ſuam, ne ſibi ſapiens videatur. *Alio modo propter bonum multorum, quorum profectus impeditur propter contumelias illatas.* Unde *S. Gregor.* Hom. 9. *in Ezech.* ita: *Hi, quorum vita in exemplum imitationis eſt poſita, debent, ſi poſſunt, detrahentium ſibi verba compeſcere: ne eorum prædicationem non audiant, qui audire poterant, & ita in pravis moribus remanentes, bene vivere contemnant*, Contumelia, & convitium.

REGULA IX.

Audaciam convitiantis contumelioſe, debet, qui læſus eſt, moderate reprimere, ſcilicet propter officium caritatis, non propter cupiditatem privati honoris.

Hæc Morum Regula ipſis *S. Thomæ* verbis concepta eſt loco mox citato, in Reſponſione ad primum.

REGULA X.

Contumelias contumeliis, convitia convitiis repellere numquam licet: unde non excuſatur a peccato mortali, qui verbis contumelioſis laceſſit alterum, etſi ab ipſo fuerit provocatus.

Prohibet enim Deus, Prov. 6. *Ne reſpondeas ſtulto juxta ſtultitiam ſuam, ne ei ſimilis efficiaris.* Et Chriſtus Diſcipulos ſuos ad patientiam informans, Matth. 5. *Beati eſtis* Lib. de Patientia. Cap. 3. (inquit) *cum maledixerint vobis, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adverſum vos mentientes, propter me; gaudete, & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cœlis.* Et Luc. 6. *Benedicite maledicentibus vobis.* Præbuit exemplum Chriſtus, qui contumelias patienter tulit. *Taceo quod figitur* (inquit Tertullianus) *in hoc enim venerat. Numquid tamen ſubeundæ morti etiam contumeliis opus fuerat? Sed ſaginari voluptate patientiæ diſceſſurus volebat.*

Hanc Regulam egregie confirmat *S. Baſilius*, Hom. 10. De Ira. *Ne* (inquit) *Fratres dilectiſſimi, malum malo curate, nec contendite invicem calamitate mutua vincere. In malis enim pugnis miſerior eſt, qui vicit, quia peccatis longe gravior diſcedit. Noli ergo malam referre gratiam, neque mali mutui reſtitutor eſſe. Contumeliam intulit iratus; vince, amoveque ſilentio malum. Tu autem contra facis, qui velut undam fluentem illius iram in cordis penetralia ſuſcipiens, ventos imitaris, qui contrariis flatibus, quod illatum eſt, repellunt. Noli tuo adverſario pro magiſtro uti, nec quem odio perſequaris, hunc æmulari, nec fieri veluti ſpeculum irati veli, illius formam in teipſo oſtendens. Rubicundus ille eſt ob iram: tu minime ruborem præfer. Illi ſanguinei oculi: tui quiete, ac cum gravitate aſpiciant. Vox illi aſpera: tibi mitis. Neque enim ſic in locis deſertis echo in ipſos clamantes intempeſtive infringitur, ſicut in hominem injuſtum, & contumelioſum contumelia revertitur. Immo ſonus quidam illi idem redditur, contumelia vero augmentata recurrit.*

Et infra; *Ille maledixit, tu benedicas. Verberavit, tu patere. Exſpuit, nihilque te exiſtimavit, tu cogita quemadmodum ex terra es, & in terram reverteris. His namque modis, atque rationibus te confirmans; longe leviora, quam revera ſint, invenies tibi adverſarii facta, jurgiaque: Sic etiam talionem illi ſecurius reddes, oſtendeſque quam ſis contumeliis invulnerabilis: ac præclaram tibi patientiæ coronam comparabis, dum alterius inſaniam occaſionem Philoſophiæ, ac tuorum feceris meritorum. Quamobrem, ſi mihi credis, probra, contumeliaſque magno etiam animo contemnes, & te adhuc viliorem eſſe concedes. Obſcurum te, & inglorium vocavit, nulliuſque æſtimationis: Terram te, ac cinerem eſſe dicat. Nec tu illuſtrior es Patre noſtro Abraham, qui ſeipſum his nominibus appellavit. Ignarum, pauperem, & nullius pretii te dixit; tu vermem te dicas, & e ſtercore genus ducere, verba David memorans. His etiam Moyſis decus adde. Ille ab Arone, & Maria verbis petitus probroſis, non ad Deum adverſus illos interpellavit, ſed pro eis oravit. Quorum tu, dic mihi, cupis eſſe diſcipulus? Beatorumne hominum, & Deo gratorum, an eorum, qui ſpiritu repleti ſunt maligno? Quando enim verborum contumelia tentaris, illud exiſtima periculum de te fieri, an Deo per patientiam adhæreas, ſeu per iram in Adverſarii partes inclines. Da tempus cogitationibus ad optimam eligendi partem opportunam. Nam e duobus alterum proculdubio conſequeris; aut inimicum tuæ manſuetudinis exemplo mitiorem reddes, vel certe ſi deſpexeris, acrius illum vindicabis. Quid enim adverſario durius eſſe poteſt, quam te animum gerere contumeliis omnibus altiorem? Noli tuam peſſumdare mentem: nec ab eo, qui te convitiis, & omni injuria petit, comprehendi patiare. Sine illum fruſtra te allatrare, in ſeipſo diſrumpi. Sicut enim ille, qui minime ſentientem, aut curantem verberat, ſeipſum lædit, & incommodo afficit, quod nec inimicum plectere, nec animam, iramque exſatiare ſe videat: ſic & is, qui contumelia in eum, qui nequaquam doleat, ulciſcitur, perturbati animi conſolationem invenire nullo modo poterit. Quin potius ardebit magis, & animo æſtuabit. Ex hac igitur conditione quale uterque veſtrum nomen aſſequatur, videamus. Hic contumelioſus, tu magnanimus vocaberis. Hic iracundus, & durus, tu longanimis, & mitis. Hunc quandoque pœnitebit horum, quæ loquitur, te numquam benefacti, aut virtutis pœnitebit. Quid plura? Huic contumelia Regnum Cœlorum clauſit, quod contumelioſi Regnum Dei non conſequentur; tibi taciturnitas idem aperuit. Nam qui ſuſtinebit uſque in finem, hic ſalvus erit. Qui autem ſe vindicare, & par pari reddere, ac maledicenti reſiſtere voluerit, quam quæſo habebit excuſationem?* Matt. 24.13 *Quod primus ille fuerit, ac provocaverit? Sed qua venia dignum hoc? Non enim ſcortator in meretricem, quamvis provocantem, & allicientem, culpam transferens, minus in Judicio condemnabitur. Neque enim victore corona ſine adverſariis contrapugnantibus, nec cædes ſine hoſtibus. Audi David dicentem: Dum conſiſteret peccator adverſum me, non irritatus ſum aut ultus; ſed obmutui, & humiliatus ſum, & ſilui a bonis. Tu* Pſ. 38. 2. *autem exacerbaris ob convitium velut malum: imitaris autem rurſus velut bonum. Ecce enim facis, quod reprehendis, aut in alienum malum diligenter inſpicis; tuam vero ipſius turpitudinem negligis. Si malum eſt contumelia, ejus imitationem fuge. Non enim incœpiſſe alium, ad excuſationem ſufficiet.*

REGULA XI.

Eo animo tacere, ut convitiator, vel contumelioſus magis frendeat, intuſque diſcerpatur, peccatum eſt.

Hanc Morum Regulam tradit *S. Th.* 2.2. q. 72. a. 3. ad tertium. *Si aliquis*, inquit, *hoc animo taceret, ut tacendo contumeliantem ad iracundiam provocaret, pertineret hoc ad vindictam: ſed ſi aliquis taceat nolens dare locum iræ, hoc eſt laudabile.* Unde Eccl. 8. dicitur: *Non litiges cum homine linguato, & non ſtrues in ignem illius ligna.* Hoc ſenſu *S. Jo. Chryſ.* Hom. 22. in Ep. ad Rom. *Quando* (inquit) *convitia regeris, vinceris non ab homine, ſed quod turpius eſt, a paſſione, atque impetu iræ. Si vero tacueris, & vincis, & trophæum figis, & innumeros acquiris, qui te coronent,*

nent, quique convitium ipſum mendacii condemnent. Et infra: *Ipſum tuum inimicum interroga, quando magis doleat, an cum prorſus accenſus, viciſſim conviciaris, an cum convitiantem derides? atque hoc poſtremum magis audiens. Neque enim tantum juvat convitiis non impeti, quantum mordet quod te ad iram permovere, & accendere nequit.*

REGULA XII.

Rixa in eo, qui alterum invadit injuſte, lethale peccatum eſt.

Apoſtolus enim ad Gal. 5. *Rixas* recenſet inter *Opera carnis, quæ qui agunt; Regnum Dei non conſequentur.* Id confirmat *S. Th.* 2. 2. q. 41. a. 1. *Sicut*, inquit, *contentio importat quamdam contradictionem verborum, ita etiam rixa importat quamdam contradictionem in factis. Et ideo rixa videtur eſſe quoddam privatum bellum, quod inter privatas perſonas agitur, non ex aliqua publica auctoritate, ſed magis ex inordinata voluntate, & ideo rixa ſemper importat peccatum, & in eo quidem, qui alterum invadit injuſte, eſt peccatum mortale. Inferre enim nocumentum proximo etiam opere manuali, non eſt abſque mortali peccato.*

REGULA XIII.

Qui ſe moderate defendit, in rixam proprie non incurrit, nec peccat.

REGULA XIV.

Qui moderatam defenſionem tantiſper excedit, vel cum levi motu odii, vel vindictæ repellit aggreſſorem, venialis peccati reus eſt.

REGULA XV.

Qui obfirmato animo in impugnantem inſurgit, ipſumque occidere, vel graviter lædere nititur, peccatum lethale committit.

Rixa,

Tres iſtas Regulas tradit *S. Th.* Quæſt. & Art. ſupra citatis. *Rixa*, inquit, *in eo, qui ſe defendit, poteſt eſſe ſine peccato, & quandoque cum peccato veniali, & quandoque cum peccato mortali, ſecundum diverſum motum animi ejus, & diverſum modum ſe defendendi. Nam ſi ſolo animo repellendi injuriam illatam & cum debita moderatione ſe defendat, non eſt peccatum, nec proprie poteſt dici rixa ex parte ejus. Si vero cum animo vindictæ, vel odii, vel cum exceſſu debitæ moderationis ſe defendat, ſemper eſt peccatum: ſed veniale quidem, quando aliquis levis motus odii, vel vindictæ ſe immiſcet: vel cum non multum excedit moderatam defenſionem: mortale autem, quando obfirmato animo in impugnantem inſurgit ad eum occidendum, vel eum graviter lædendum.*

REGULA XVI.

Miniſtri Principis, aut Judicis, qui aliquos invadunt publica poteſtate, non rixantur, neque peccant: ſed lethalis peccati rei ſunt, qui illis obſiſtunt, & ab illis vi illata ſe defendunt.

Ita *S. Th.* ibidem in reſponſione ad tertium. *Ad hoc*, inquit, *quod juſtum ſit bellum, requiritur, quod fiat auctoritate publicæ Poteſtatis. Rixa autem fit ex privato affectu iræ, vel odii. Si enim Miniſtri Principis, aut Judicis publica poteſtate aliquos invadant, qui ſe defendant, non dicuntur ipſi rixari, ſed illi, qui publicæ Poteſtati reſiſtunt. Et ſic illi, qui invadunt, non rixantur; neque peccant: ſed illi qui ſe inordinate defendunt.*

ARTICULUS V.

De Remediis adverſus Iram.

Cœleſtis patientiæ diſciplina,

Remedium adverſus Iram præcipuum eſt patientia, cujus exemplum, & præceptum Chriſtus Dominus nobis dedit. *Nobis* (inquit Tertull. Lib. de Patientia) *exercendæ patientiæ auctoritatem, non affectatio humana caninæ æquanimitatis ſtupore formata, ſed viva, ac cœleſtis diſciplinæ divina diſpoſitio delegat; Deum ipſum oſtendens patientiæ exemplum: jamprimum qui rorem lucis hujus ſuper juſtos, & injuſtos æqualiter ſpargit: qui temporum officia, elementorum ſervitia, totius geniture tributa dignis ſimul, & indignis patitur occurrere, ſuſtinens ingratiſſimas Nationes, ludibria artium, & opera manuum ſuarum adorantes, nomen cum familia ipſius perſequentes, luxuriam, avaritiam, iniquitatem malignitatem quotidie inoleſcentem: ut ſua ſibi patientia detrahat; plures enim Dominum idcirco non credunt, quia ſæculo iratum tamdiu neſciunt. Et hæc quidem divinæ patientiæ ſpecies, quaſi de longinquo, ſors ut de ſupernis æſtimetur. Quid illa autem, quæ inter homines palam in terris quodammodo manu apprehenſa eſt? Naſci ſe Deus in utero patitur Matris, & exſpectat, & natus adoleſcere ſuſtinet, & adultus non geſtit agnoſci, ſed & contumelioſus inſuper ſibi eſt, & a ſervo ſuo tinguitur, & Tentatoris congreſſus ſolis verbis repellit. Cum de*

Iſai. 42.

Domino fit Magiſter, & docens hominem evadere ad ſalutem; ſcil. veniam offenſæ patientiæ eruditus, non contendit, non reclamavit, nec quiſquam in plateis vocem ejus audivit, arundinem quaſſatam non fregit, lycenum fumigans non reſtinxit. Nec enim mentitus fuerit Propheta, immo ipſius Dei conteſtatio Spiritum ſuum in filio cum tota patientia collocantis, Nullum volentem ſibi adhærere, non ſuſcepit: nullius menſam, tectumve deſpexit: aquam ipſe lavandis Diſcipulorum pedibus miniſtravit. Non Peccatores, non Publicanos aſpernatus eſt. Non illi civitati, quæ eum recipere noluerat, iratus eſt, cum etiam Diſcipuli, tam contumelioſo oppido cœleſtes ignes repræſentari voluiſſent. Ingratos curavit, invidiatoribus ceſſit. Parum hoc, ſi non etiam Proditorem ſuum ſecum habuit, nec conſtanter denotavit. Cum vero traditur, cum adducitur, ut pecus ad victimam; ſic enim non magis aperit eos, quam agnus ſub tondentis poteſtate. Ille, cui legiones Angelorum, ſi voluiſſet, uno dicto de cœlis adfuiſſent, ne unius quidem Diſcipuli, ſcilicet Petri gladium ultorem probavit. Patientia Domini in Malcho vulnerata eſt: Itaque & gladii opera maledixit impoſterum, & ſanitatis reſtitutione ei, quem non ipſe vexaverat, ſatisfecit per patientiam miſericordiæ matrem. Taceo, quod figitur, in hoc enim venerat. Numquid tamen ſubeundæ morti etiam contumeliis opus fuerat? Sed ſaginari voluptate patientiæ diſceſſurus volebat. Deſpuitur, verberatur, deridetur, fœdis veſtitur, fœdioribus coronatur. Mira æquanimitatis fides! Quia in hominis figura propoſuerat latere, nihil de impatientia hominis imitatus eſt. Hinc vel maxime Phariſæi Dominum agnoſcere debuiſtis. Patientiam hujuſmodi nemo hominum perpetraret. Talia, tantaque documenta, quorum magnitudo penes Nationes quidem detrectatio fidei eſt, penes nos vero ratio & inſtructio, ſatis aperte non ſermonibus modo in præcipiendo, ſed etiam paſſionibus in ſuſtinendo, probant his, quibus credere datum eſt, patientiam eſſe Dei naturam, effectum, & præſtantiam ingenitæ cujuſdam proprietatis. Igitur ſi probos quoſque ſervos, & bonæ mentis pro ingenio dominico converſari videmus, quanto magis nos ſecundum Dominum moratos inveniri oportet? Servos ſcilicet Dei vivi, cujus judicium in ſuos, non in compede, aut pileo vertitur, ſed in æternitate aut pœnæ, aut ſalutis . . . Obſequium de patientia trahitur. Numquam impatiens obſequitur, aut patiens qui obluctatus.

Et c. 6. ejuſdem Libri; *Fides* (inquit) *patientia illuminata, cum in Nationes ſeminaretur per ſemen Abrahæ, quod eſt Chriſtus, & Gratiam Legi ſuperduceret, amplianda, adimplendæque Legi adjutricem ſuam patientiam præfecit, quod ea ſola ad juſtitiæ doctrinam retro defuiſſet. Nam olim & oculum pro oculo, & dentem pro dente repetebant, & malum malo fœnerabant. Nondum enim patientia in terris, quia nec fides. Scilicet interim impatientia occaſionibus Legis fruebatur. Facile erat, abſente Domino patientiæ, & Magiſtro. Qui poſtquam ſupervenit, & Gratiam Fidei patientiæ compoſuit, jam nec verbo quidem laceſſere; nec Fatue quidem dicere ſine judicii periculo licet. Prohibita ira, reſtricti animi, compreſſa petulantia manus, exemptum linguæ venenum. Plus Lex, quam amiſit, invenit: dicente Chriſto:* „ Diligite inimicos veſtros & maledicentibus benedicite; & orate „ pro perſecutoribus veſtris, ut filii ſitis Patris veſtri cœleſtis. „ *Vides quem nobis Patrem patientia acquirat? Hoc principali Præcepto univerſa patientiæ diſciplina ſuccincta eſt, quando ne digne quidem maleſacere conceſſum eſt.*

Remedia adverſus iram,

Matth. 5.

Et c. 8. *Abſit a ſervo Chriſti tale inquinamentum, ut patientia majoribus tentationibus præparata in frivolis excidat. Si manu quis tentaverit provocare, præſto eſt dominica monitio. Verberanti te, inquit, in faciem, etiam alteram genam obverte. Fatigetur improbitas patientia tua... Plus improbum illum cædis ſuſtinendo. Ab eo enim vapulabit, cujus gratia ſuſtines. Si linguæ amaritudo maledicto, ſive convitio eruperit, reſpice dictum: Cum vos maledixerint, gaudete. Dominus ipſe maledictus in lege eſt, & tamen ſolus eſt benedictus. Igitur Dominum ſervi conſequamur, & maledicamus patienter, ut benedicti eſſe poſſimus. Si parum æquanimiter audiam dictum aliquod in me protervum, aut nequam, reddam & ipſe amaritudinis vicem neceſſe eſt, aut cruciabor impatientia muta. Cum ergo percuſſero maledicto, quomodo ſecutus inveniar doctrinam Domini, qua traditum eſt. Non vaſculorum inquinamentis, ſed eorum quæ ex ore promuntur, hominem communicari?* (ideſt, immundum fieri...) *Hic jam de patientiæ voluptate. Nam omnis injuria, ſeu lingua, ſeu manu incuſſa, cum patientia offenderit, eodem exitu diſpungetur, quo telum aliquod in petra conſtantiſſima duritiæ libratum, & obtuſum. Concidet enim ibidem irrita opera, & infructuoſa, & nonnumquam repercuſſum in eum, qui emiſit, reciproco impetu ſæviet. Nempe idcirco quis te lædit, ut doleas, quia fructus lædentis in dolore læſi eſt. Ergo cum fructum ejus everteris non dolendo, ipſe doleat neceſſe eſt amiſſione fructus ſui. Tunc tu non modo illæſus abis, quod etiam ſolum tibi ſufficit, ſed inſuper adverſarii tui, & fruſtratione oblectatus, & dolore defenſus. Hæc eſt patientiæ utilitas, & voluptas.*

Matth. 5.

Matth. 15.

Denique c. 15. *Adeo* (inquit) *ſatis idoneus patientiæ ſequeſter Deus. Si injuriam depoſueris penes eum, ultor eſt: ſi damnum, reſtitutor eſt: ſi dolorem, Medicus eſt: ſi mortem reſuſcitator eſt. Quantum patientiæ licet, ut Deum habeat debitorem? Nec immerito, omnia enim ejus placita tuetur: omnibus*

Deus patientiæ ſequeſter.

Patientiæ bonum, & utilitas.

bus mandatis ejus intervenit. Fidem munit, pacem gubernat, dilectionem adjuvat, humilitatem inſtruit, pœnitentiam exſpectat, exomologeſim adſignat, carnem regit, ſpiritum ſervat, linguam frænat, manum continet, tentationes inculcat, ſcandala pellit, martyria conſummat, pauperem conſolatur, divitem temperat ... Fidelem delectat, Gentilem invitat, ſervum domino, dominum Deo commendat, feminam exornat, virum approbat; amatur in puero, laudatur in juvene, ſuſcipitur in ſene: in omni ſexu, in omni ætate formoſa eſt.

Idem argumentum tractat *S. Cyprianus* Lib. de *Bono Patientiæ*, atque ubi præmiſit, falſam eſſe apud Philoſophos patientiam, quia & falſa apud illos ſapientia eſt, ſubdit. *Nos autem qui Philoſophi non verbis, ſed factis ſumus: nec veſtitu ſapientiam, ſed veritate præferimus; qui virtutum conſcientiam magis, quam jactantiam novimus; qui non loquimur magna, ſed vivimus; quaſi ſervi, & cultores Dei, patientiam, quam magiſteriis cæleſtibus diſcimus, obſequiis ſpiritualibus præbeamus. Eſt enim nobis cum Deo virtus iſta communis.* Tum multis oſtendit patientiam Dei qui cum crebris, immo continuis exacerbetur offenſis, indignationem ſuam temperat, & præſtitum ſemel diem retributionis patienter exſpectat. Et cum habeat in poteſtate vindictam, mavult diu tenere patientiam, ſuſtinens, & differens, donec ejus patientia peccatores ad pœnitentiam adducat. Patientiam Chriſtus Deus, & Dominus noſter non tantum verbis docuit, ſed implevit & factis. Et quia ad hoc deſcendiſſe ſe dixerat, ut voluntatem Patris faceret; „ Inter cetera admirabilia virtutum ſuarum, quibus indicia Divinæ Majeſtatis expreſſit, paternam quoque patientiam tolerantiæ tenore ſervavit; omnes denique actus ejus ab iſto ſtatim adventu patientia comite ſignantur, &c. Ut patientia bonum Chriſti eſt, ſic contra impatientia diaboli malum: & ſicut in quo habitat, & manet Chriſtus, patiens invenitur, ita impatiens ſemper exiſtit, cujus mentem diaboli nequitia poſſidet. Exordia denique ipſa videamus. Diabolus hominem ad imaginem Dei factum impatienter tulit; unde & periit primus, & perdidit. Adam contra cœleſte præceptum cibi lethalis impatiens, in mortem cecidit, nec acceptam divinitus gratiam patientia cuſtode ſervavit: & ut fratrem Cain perimeret, ſacrificii ejus, & muneris impatiens fuit: & quod Eſau de majoribus ad minora deſcendit, primatus ſuos per impatientiam lentis amiſit. Quid? Judaicus populus circa beneficia divina perfidus, & ingratus, nonne quod a Deo primum receſſit, impatientiæ crimen fuit? Dum Moyſi cum Deo colloquentis moras non poteſt ferre, profanos Deos auſus poſtulare: ut itineris ſui duces nuncuparet, caput bubulum, & terreſtre figmentum: nec unquam ab eadem impatientia deſtitit, quo minus ſemper docilitatis, & divinæ admonitionis impatiens, Prophetas ſuos & juſtos quoſque perimendo, ad Crucem quoque, & Sanguinem Domini proſiliret. Impatientia etiam & in Eccleſia Hæreticos facit, & ad Judæorum ſimilitudinem contra Chriſti pacem, & caritatem rebelles, ad hoſtilia, & furioſa odia compellit. At longum eſt ſingula recenſere, omnia omnino, quæ patientia operibus ſuis ædificat ad gloriam, impatientia deſtruit ad ruinam. Quare, fratres dilectiſſimi, patientiam, per quam in Chriſto manemus, ut venire cum Chriſto ad Deum poſſimus, plena obſervatione teneamus; quæ copioſa, & multiplex non anguſto fine concluditur, nec brevibus terminis coercetur. Late patet patientiæ virtus, & ubertas ejus; & largitas de unius quidem nominis fonte proficiſcitur; ſed exundantibus venis per multa gloriarum itinera diffunditur; nec proficere aliquid in actibus noſtris poteſt ad conſummandam laudem, niſi inde conſummationis accipiat firmitatem. Patientia eſt, quæ nos Deo commendat, & ſervat; ipſa eſt, quæ iram temperat, quæ linguam frænat, quæ mentem gubernat, pacem cuſtodit, diſciplinam regit, libidinis impetum frangit, tumoris violentiam comprimit, incendium ſimultatis extinguit, coercet potentiam divitum, inopiam pauperum refovet: tuetur in Virginibus beatam integritatem, in Viduis laborioſam caſtitatem, in conjunctis, & maritatis individuam caritatem: facit humiles in proſperis, in adverſis fortes, contra injurias, & contumelias mites, docet delinquentibus cito ignoſcere; ſi ipſe delinquas, diu, & multum rogare: tentationes expugnat, perſecutiones tolerat paſſiones, & martyria conſummat; Ipſa eſt, quæ fidei noſtræ fundamenta firmiter munit: ipſa eſt quæ incrementa ſpei ſublimiter provehit: ipſa actum dirigit, ut tenere poſſimus viam Chriſti; dumque per ejus tolerantiam gradimur, ipſa efficit, ut perſeveremus filii Dei, dum patientiam Patris imitamur. Sed quoniam plurimos ſcio, vel pondere injuriarum angentium, vel dolore, de iis, qui adverſum ſe graſſantur, & ſæviunt, vindicari velociter cupere, nec in illum extremi judicii diem malorum retributionem differre nobiſcum, hortamur, interim amplectimini patientiæ bonum, ut in iſtis fluctuantis Mundi turbinibus, & Judæorum, ſive Gentilium, & Hæreticorum quoque perſecutionibus conſtituti, patienter expectemus ultionis diem, nec ad vindictam doloris noſtri queruli, & invidioſa feſtinatione properemus.

Impatientiæ malum.

Remedia adverſus iram.

Patientiæ elogium.

Conſideratio injuriarum, & pœnarum, quas Chriſtus noſtri cauſſa pertulit, efficaciſſimum eſt adverſus iram remedium.

S. Baſil. Hom. 10. *De Ira*, duo præſertim contra hoc vitium remedia proponit; ne ſcil. rebus magnis pares, dignoſve nos judicemus, deinde ne reliquos homines nobis inferiores exiſtimemus. *Quid miſer* (inquit) *angeris pauperis appellatione? Reminiſcere quod quemadmodum nudus in Mundum veniſti, nudus etiam egreſſurus es. Quid enim nudo pauperius? Nihil profecto grave audiſti, niſi tibi ipſe quæ objecta ſunt agnoſcas. Quis unquam ob paupertatem in carcerem ductus eſt? Nam egere non turpe quidem, aut aliquod probrum fuerit: ſed paupertatem generoſe non ferre. Memor ſis Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui cum dives eſſet, noſtri gratia egere voluit. Si vero ſtultus, & indoctus appellaberis; reminiſcere eorum, quæ a Judæis jactata ſunt in veram Sapientiam:* Samaritanus es, & dæmonium habes.. *Alapa, ſeu pugillo cæſus es? At enim etiam Dominus. Exſpuit aliquis in faciem? Eadem & Dominus eſt paſſus. Nec enim ab exſpuentibus, aut cædentibus faciem avertit. Calumniam pateris? Et Dominus. Tua laceratur veſtis? Et a Domino quoque veſtis per vim extracta, & ſuper eam miſſæ ſortes. Nondum condemnatus es; nondum cruci affixus. Multa tibi toleranda, ut ad ejus imitationem pervenias. Talia igitur, & horum ſimilia tibi concurrant: mentiſque tuæ impetum, ac iram compeſcant. Similes namque præparationes, & animi diſpoſitiones morſus cordis, & impulſus facile delebunt, & animæ cogitationes in tranquillum ſtatum deducent. Hoc enim eſt, quod David ait:* Paratus ſum, & non ſum turbatus. *Oportet itaque motus animi inſanos, ac præcipites exemplo Sanctorum, ac beatorum præceptorum memoria cohibere: quomodo magnus David, & qua manſuetudine iniquitatem Semei tulerit: non enim iræ locum dedit, in Deum cauſſam transferens. Quoniam Dominus* (inquit) *Semei mandavit, ut maledicat David. Quamobrem cum audiviſſet ſe virum ſanguinum, & iniquum vocari; minime ſuccenſuit, ſed tolerando ſeſe humilem reddidit, ac meritam ſibi infligi contumeliam putavit. Ex quo duo tibi ad cuſtodiendam animi conſtantiam toleranda. Primo; Ne te rebus magnis parem, dignumve judices. Deinde, Neminem valde infra tuam dignitatem, ac æſtimationem eſſe putabis. Sic enim animus nunquam iis, quæ nobis ex adverſo inferuntur, indignabitur, aut magnopere dolebit .... Revereantur perturbationes rationis præſentiam, quemadmodum pueri immodeſtum aliquid agentes viri venerabilis conſpectum vereri ſolent.*

Matt. 14. 12.

Matth. 26.

Remedia adverſus iram.

Pſ. 118. 60.

1. Reg. 16.

Humilitas iræ moderatrix.

S. Ambr. Lib. 1. *de Officiis Miniſtrorum*, c. 21. hæc adverſus iram tradit remedia. *Caveatur* (inquit) *iracundia, aut ſi præcaveri non poteſt, cohibeatur, mala enim illex peccati indignatio eſt: quæ ita animum perturbat, ut rationi non relinquat locum. Primum eſt igitur, ſi fieri poteſt, ut morum tranquillitas uſu quodam, affectione, propoſito in naturam vertatur. Deinde quoniam ita plerumque motus infixus eſt naturæ, ac moribus, ut evelli, atque evitari non queat: ſi præviderí potuerit, ratione reprimatur. Aut ſi prius occupatus fuerit animus ab indignatione, quam conſilio proſpici, ac provideri potuerit, ne occuparetur, meditare quomodo motum animi tui vincas, iracundiam temperes. Reſiſte iræ, ſi potes; cede, ſi non potes; quia ſcriptum eſt.* Date locum iræ ... *Ergo ſi prævenerit, & præoccupaverit mentem tuam iracundia, & aſcenderit in te, non relinquas locum tuum. Locus tuus patientia eſt, locus tuus ſapientia eſt, locus tuus ratio eſt, locus tuus ſedatio indignationis eſt. Aut ſi te contumacia reſpondentis moverit, & perverſitas impulerit ad indignationem; ſi non potueris mitigare mentem, reprime linguam tuam. Sic enim ſcriptum eſt.* Cohibe linguam tuam a malo, & labia tua ne loquantur dolum. *Deinde*, Inquire pacem, & perſequere eam. *Pacem illam S. Jacobi vide, qua tu primum ſedato animo, ſi non prævalueris, frænos linguæ impone tuæ: deinde reconciliationis ſtudium non prætermittas.* Dictum celebre Architæ Tarentini Philoſophi commemorat, qui villicum ſuum aliquando iratus his verbis compellavit: *O te infelicem, quam affligarem, niſi iratus eſſem!* Ac Davidem hac in re majori certe laude dignum oſtendit, qui bellatores adverſus Nabal ad ultionem paratos prudentis Abigail deprecatione revocavit: quod manſuetiſſimi Regis exemplum documento eſt, tempeſtivis quoque interceſſionibus non ſolum cedere nos, ſed etiam delectari oportere. Eo uſque autem delectatus eſt, ut benediceret intervenientem, quod ab ſtudio vindictæ revocatus foret. Sed & divinum illud de iræ moderatione præceptum afflante Spiritu Sancto in Pſalmis tradidit: *Iraſcimini, & nolite peccare.* Ideſt, *Iraſcimini ubi culpa eſt, cui iraſci debeatis. Non poteſt enim fieri, ut non rerum indignitate moveamur: alioquin non virtus, ſed lenitudo, & remiſſio judicatur. Iraſcimini ergo, ita ut a culpa abſtineatis. Vel ſic: Si iraſcimini, nolite peccare, ſed vincite iracundiam. Vel certe ſic; Si iraſcimini, vobis iraſcimini, quia commoti eſtis, & non peccabitis. Qui enim ſibi iraſcitur, quia cito commotus eſt, deſinit iraſci alteri; qui autem vult iram ſuam juſtam probare, plus inflammatur, & cito in culpam cadit. Melior eſt autem ſecundum Salomonem, qui iracundiam continet, quam qui urbem capit; quia ira etiam fortes decipit.*

Reſiſtendum iræ.

Pſ. 33.

Gen. 25.

1. Reg. 25.

Pſalm. 4.

Prov. 16.

S. Gregor. Lib. 5. *Moralium*, c. 30. ſaluberrima contra iram tradit remedia. *Duobus modis* (inquit) *fracta poſſidere animum ira deſueſcit. Primus quippe eſt, ut mens ſollicita, antequam agere quodlibet incipiat, omnes ſibi, quas pati poteſt contumelias, proponat; quatenus Redemptoris ſui probra cogitans, ad adverſa ſe præparet. Quæ nimirum venientia tanto fortius excipit, quanto ſe cautius ex præſcientia armavit. Qui enim improvidus ab adverſitate deprehenditur, quaſi ab hoſte dormiens invenitur, eumque citius inimicus necat, quia non repugnantem perforat. Nam qui mala imminentia per ſollicitudinem prænotat, hoſtiles incurſus quaſi in inſidiis vigilans exſpectat:* & in-

Duo Chriſtianæ Manſuetudinis ſervandæ modi.